

Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Journal of Sakarya University Faculty of Theology

ISSN: 2146-9806 | e-ISSN: 1304-6535

Cilt/Volume: 23, Sayı/Issue: 43, Yıl/Year: 2021 (Haziran/June)

**Malaka Sultanlığı Döneminde Malaka Şehri ve Malay
Yarımadası'nın İslâmlaşmasındaki Rolü**

*City of Malacca / The Sultanate of Malacca and its Role in the Islamization
of the Malay Peninsula*

Osman Aydınlı

Doç. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Ana Bilim Dalı – Assoc.
Prof. Dr., Marmara University Faculty of Theology, Department of Islamic History

osman.aydinli@marmara.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0001-7370-3143>

Ain Balkis Mohd Azam

Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslâm Tarihi
Ana Bilim Dalı – Master's Degree, Marmara University Institute of Social Sciences, De-
partment of Islamic History

ainbalkis@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4747-8664>

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi/Date Received: 03/02/2021

Kabul Tarihi/Date Accepted: 08/06/2021

Yayın Tarihi/Date Published: 15/06/2021

Atıf/Citation: Aydın, Osman –Ain Balkis Mohd Azam. "Malaka Sultanlığı Döne-
minde Malaka Şehri ve Malay Yarımadası'nın İslâmlaşmasındaki Rolü". *Sakarya Üniver-
sitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/43 (2021), 133-164. [https://doi.org/10.17335/sa-
kaifd.873610](https://doi.org/10.17335/sa-
kaifd.873610).

İntihal: Bu makale, *iThenticate* yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.
Plagiarism: This article has been scanned by *iThenticate* and no plagiarism detected.

Copyright © Published by Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi – Sakarya Uni-
versity Faculty of Theology, Sakarya/Turkey.

Malaka Sultanlığı Döneminde Malaka Şehri ve Malay Yarımadası'nın İslâmlaşmasındaki Rolü*

Öz

XIV. asrın sonları veya XV. asrın başlarında Paramesvara tarafından kurulan Malaka şehri, Malay Yarımadası'nın batı kıyısında yer almaktadır. Malaka merkezli kurulan ve bir asrı geçkin hüküm süren Malaka Sultanlığı ise, Malay Yarımadası'nın önemli devletlerinden biri olarak bilinmektedir. Malaka'nın uluslararası bir ticaret merkezi olarak ortaya çıkışı, İslâm'ın Malay Yarımadası ve çevresindeki eyaletlere yayılmasında önemli bir rol oynamıştır. Malaka, ticaret yapmak ve İslâm'ı tanıtmak için yabancı ülkelerden gelen tüccarlar ve âlimleri cezbeden önemli bir şehir olmuştur. Müslüman tüccarlar ve âlimlerin yanında Malaka hükümdarlarının ekonomik ve politik stratejileri Malaka ve Malay Yarımadası'nda İslâm'ın gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. İslâm'ın geliştiği Malaka toplumunu ve Malay Yarımadası devletlerini idarî, dinî, sosyal ve kültürel hayat hatta gelenekler açısından etkilemiştir. Müslüman olmayan toplumların yaşadığı Malaka'da, İslâm'ın gelişinden sonra devletin "Undang-Undang Melaka" (Malaka Yasası) ve "Undang-Undang Laut Melaka" (Malaka Deniz Yasası) şeklindeki anayasalarında İslâm hukuku yoğun bir şekilde etkisini göstermiştir. İslâmi öğretim Malaka'da aktif olarak gerçekleşmeye ve yayılmaya başlamıştır. Malaka Sultanı, diğer Malay Yarımadası eyaletlerindeki Sultanlara dini konuları öğretmek veya sormak için elçiler göndermiştir. Bu gelenek, Malaka ve Malay Yarımadası'nda İslâm'ın gelişmesinde önemli etkenlerden biri olmuştur. Bu makale, Malaka'nın kuruluşu ve bu şehrin Malaka Sultanlığı döneminde Malay Yarımadası'nda İslâm'ın yayılıp gelişmesine katkısı ve bu dinin devlet ve toplum üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Malay Yarımadası, Malaka, Malaka Sultanlığı, İslâmlaşma, İslâm Kültürü.

City of Malacca / The Sultanate of Malacca and its Role in the Islamization of the Malay Peninsula

Abstract

Malacca which was founded by Parameswara at the end of the 14th century or the start of the 15th is situated on the west coast of the Malay Peninsula. The Malacca Sultanate, which was established in Malaka and reigned for more than a century, is recognized as one of the Malay Peninsula's most significant states. Malacca's emergence as an international trading center has played a significant role in the spreading of Islam through the Malay Peninsula and the surrounding states. Malacca has successfully attracted traders and scholars from foreign countries who came to run business and teaching Islam. Despite traders and scholars, Malacca's rulers play an important role in the development of Islam in Malacca and the Malay Peninsula through the economy and political strategy. The advent of Islam has influenced Malacca society and Malay Peninsula's states in administration, religious practice, socio-culture, and traditions. Malacca which was inhabited by non-Muslim society shows the impact of Islamic law in the state's main laws which were Undang-Undang Melaka (Malacca Law) and Undang-Undang Laut Melaka (Malacca Maritime Code) after the arrival of Islam. Islamic teaching was actively carried out in Malacca. Sultan would send a messenger to other Sultan in the other Malay states to ask about religious issues. This tradition has been one of the main reasons for the development of Islam in Malacca and the Malay Peninsula. Thus, this article will discuss the arrival and development of Islam in the Malay Peninsula during the Malacca Sultanate era and the impact it has on the states and their society.

[You may find an extended abstract of this article after the references.]

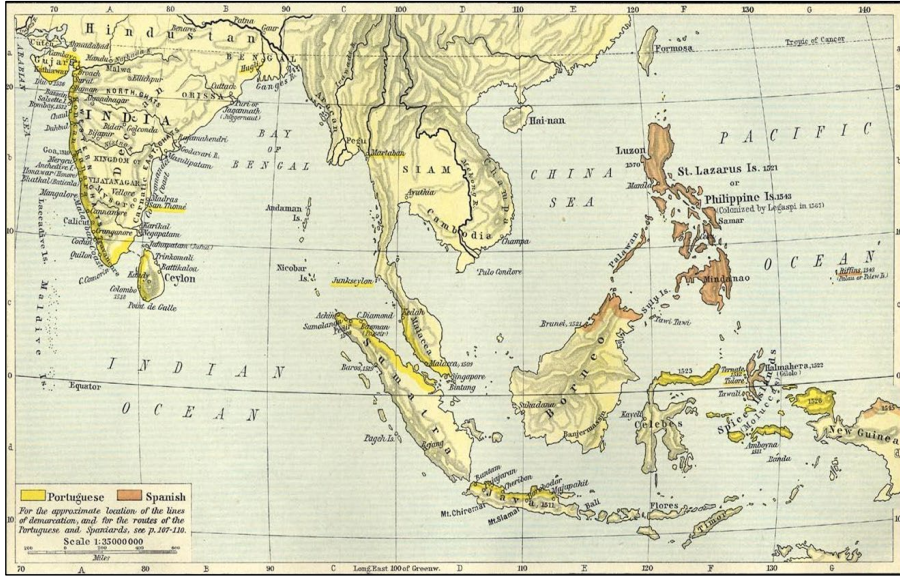
Keywords: Malay Peninsula, Malacca city, Malacca Sultanate, Islamization, Islamic Culture.

* Bu çalışma, Ain Balkis Mohd Azam'ın 2020'de tamamladığı yüksek lisans tezinden üretilmiştir: Ain Balkis Mohd Azam, *Malaka Sultanlığı'nın Kuruluşundan Portekiz Sömürgeciliğine Kadar (1400-1511) Malaka Tarihi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020).

Giriş

Malay Takımadaları, Güneydoğu Asya'nın¹ büyük bir bölümünü kapsar.² Aynı zamanda, dünyadaki en büyük ada grubudur. Pasifik'i Hint Okyanusu'ndan ayıran bu Takımadalar Güneydoğu Asya sahasında yer almakta olup ekvatorun 20° kuzeyine ve 10° güneyine kadar uzanmaktadır.³ Anakara Asya'dan (batı) Malaka Boğazı ve Güney Çin Denizi, Tayvan'dan Bashi Kanalı ve Avustralya'dan Torres Boğazı ile ayrılır.⁴ Takımadalar, doğudan batıya doğu dört bin milden fazla bir uzunluğa sahip olup kuzeyden güneye yaklaşık bin üç yüz mildir.⁵ Malay Takımadaları Malay Yarımadası ile birlikte Endonezya'nın on yedi binden fazla adasını ve Filipinler'in yaklaşık yedi bin adasını da kapsamaktadır. Coğrafi bir alan olarak Malay Dünyası, Güneydoğu Asya'da bulunan günümüz Malezya, Endonezya, Brunei, Singapur, Filipinler ve Papua Yeni Gine devletlerinin topraklarını ve de Tayland'ın güney kesimini içine alan Malay Takımadaları'nı ifade eder. Daha antropolojik bir açıdan Malay Dünyası, – diğer bir ifade ile antik isim olan *Hesperenesia* – Tayvan'ın güney kesimini de içine alarak Filipinler, Brunei, Endonezya, Malezya ve Singapur topraklarından batıda Madagaskar'a kadar uzanan bir alandır.⁶

-
- 1 Güneydoğu Asya: İkinci Dünya Savaşı sırasında Hindin Yarımadası'nı ve Endonezya ile Filipinler'i içeren muazzam takımadaları oluşturan Doğu Asya anakarası bölgelerini tanımlamak için genel olarak kullanılan bir terimdir. bk. D. G. E. Hall, *A History of South-East Asia* (London: Macmillan Education, 1981), 3. Mevcut çalışmanın söz konusu olduğu bölge bugün, Burma (Myanmar), Tayland, Laos, Kamboçya, Vietnam, Malezya, Endonezya Filipinler, Singapur ve Brunei ülkelerini içerir.
 - 2 Abd Jalil Borhan, "İslam di Nusantara", *Kolokium Islam Pahang 'Meraikan Ilmu'*, (Malaysia Pahang: Panggung Tun Razak, Muzium Sultan Abu Bakar, Pekan, 2014), 1.
 - 3 *The New International Encyclopedia*, "Malay Archipelago" (New York: Dodd, Mead and Company, 1906), 12/731.
 - 4 Virginia Gorlinski, "Malay Archipelago", *Encyclopedia Britannica* (Erişim 19 Aralık 2020).
 - 5 Alfred Russel Wallace, *The Malay Archipelago* (New York: Periplus Classic, 1902), 4.
 - 6 Tham Seong Chee, *Defining "Malay"* (Singapur: Singapur Milli Üniversitesi 1992/93), 1.

Harita 1. Malay Yarımadası ve Malay Takımadaları⁷

Çalışmamıza söz konusu olan Malaka şehrinin de içinde yer aldığı günümüz Malay Yarımadası (Malezya) ise Malay Takımadaları'nun güney yarısını kaplamakta olup Doğu Malezya'dan (Borneo) Güney Çin Deniziyle ayrılır.⁸ Malay Yarımadası yerliler tarafından "Malay Toprağı" anlamına gelen "Tanah Melayu"⁹; Siyam dilinde "khek" ve Birmanyalılar tarafından "Masso" olarak isimlendirilmiştir.¹⁰ Erken dönemde bu yarımada da altın büyük ekonomik değer taşıdığından Malay Yarımadası "Golden Chersonese" yani "Altın Yarımadası" olarak bilinmiştir.¹¹ Malaka şehri ise Malay Yarımadası'nun güney-batı kıyısında kurulmuş olup aralarında Malaka Boğazı bulunan Sumatra'nın karşısında ve doğusunda yer almaktadır.

- 7 Alamy, *Map of Portuguese Colonial Dominions in India and Malay Archipelago 1498-1580* (Erişim 15 Mart 2021).
- 8 The Editors of Encyclopaedia Britannica, "Peninsular Malaysia", *Encyclopaedia Britannica* (Erişim 19 Aralık 2020).
- 9 Allan Maclean Skinner, *Geography of The Malay Peninsula in Surrounding Countries* (Singapur: Straits Branch of The Royal Asiatic Society, 1884). Ayrıca bk. Richard Olaf Winstedt, *Malaya and Its History* (London: Hutchinson's University Library, 1933), 8.
- 10 Alfred Radford Symonds, *An Introduction to the Geography and History of India and The Countries Adjacent* (India: American Mission Press, 1843), 363.
- 11 Michel Jacq-Hergoualc'h, *The Malay Peninsula: Crossroads of the Maritime Silk Road*, İng. trans. Victoria Hobson (Leiden: Brill, 2002), 66.

Harita 2. İngiltere Sömürgeciliği Döneminde Malay Yarımadası¹²

Malay Yarımadası'nda M.S. II. ve III. yüzyıllardan itibaren Malay kökenli bazı küçük Hindu krallıklarının bulunduğu ve bunların VII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar bütün bölgenin deniz ticaretini denetimi altında bulunduran Srivicaya İmparatorluğu'na¹³ bağlı oldukları bilinmektedir.¹⁴ Malaka ticareti,

12 National Archive of Singapore, *Malayan Peninsula* (Erişim 15 Mart 2021).

13 Srivicaya İmparatorluğu: VII. ve XIII. yüzyıllar arasında büyük ölçüde şimdiki Endonezya'da gelişen bir denizcilik ve ticaret krallığıydı. Krallık, Sumatra adasındaki Palembang'da doğdu ve kısa süre sonra etkisini genişletti ve Malaka Boğazı'nı kontrol etti. Srivicaya'nın gücü, uluslararası deniz ticaretinin kontrolüne dayanıyordu. Sadece Malay Takımadaları'ndaki eyaletlerle değil, aynı zamanda Çin ve Hindistan ile de ticari ilişkiler kurdu. bk. The Editors of Encyclopaedia Britannica, "Srivijaya Empire", *Encyclopaedia Britannica* (Erişim 23 Ağustos 2020).

14 İsmail Hakkı Göksoy, "Malezya", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Erişim 31 Aralık 2020).

VII. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar Langkasuka¹⁵ ve Srivicaya İmparatorluğu'na bağlı Malay Krallıkları'nın ilk günlerinden itibaren var olan yerli ekonomik faaliyet geleneğinin bir mirası ve devamıydı.¹⁶ Asırlarca Malay Yarımadası ile Sumatra arasında yer alan Malaka Boğazı boyunca yarımadanın batı kıyısında, Sumatra'nın ise doğu kıyısında diğer krallıkların ortaya çıkışı ve yeni limanların kuruluşuyla beraber birçok liman yükselip düştü. Bunların en önemlilerinden bazıları Srivicaya, Açe, Kedah, Riau, Palembang, Siak ve Malaka idi.¹⁷

Zikredilen yerler arasında konumuzun merkezinde olan Malaka liman şehri, XV. yüzyılın başlarında birçok ülkeden gelen gemiler tarafından ziyaret edilirdi. XV. yüzyılın sonlarında ise her yıl Malaka'da Arabistan, İran, Hindistan, Çin ve Endonezya bölgelerinden yüzlerce tüccar bir araya geliyordu.¹⁸ Çağın en işlek limanlarından biri olma statüsü Malaka'yı, müreffeh ve zengin bir devletin merkezi haline getirmiştir.

Hemen şunu da belirtmek gerekir ki Malay Yarımadası, özellikle Malaka şehri ve bu şehri merkez edinen Malaka Sultanlığı ile ilgili elimizde birinci elden değerli kaynaklar bulunmaktadır. Özellikle Malaka Sultanlığı döneminde kaleme alınan ve devletin anayasası konumunda bulunan iki metin çok önemlidir. Bunlar, *Undang-Undang Melaka* (Malaka Yasası), ve *Undang-Undang Laut Melaka*¹⁹ (Malaka Deniz Yasası) isimli XV. yüzyıl kanun metinleridir. Ayrıca yazarı belli olmayan ve "Sejarah Melayu" diye bilinen *Sulâlatu's-Salâtin*²⁰ isimli XVII. yüzyılda kaleme alınan Malayca Malaka tarihi çok önemlidir. Malay tarihi ile ilgili en önemli Malay klasik kaynaklarından biri olan *Sulâlatu's-Salâtin* eserinin birçok nüshası bulunmaktadır. Metinlerde hem dil ve anlatım tarzı hem de olayın yorumlanması, kişi adları, olay veya hikâyeye yapılan eklemelerin yani sıra nüshaların çoğaltılmasından kaynaklanan hatalardan dolayı farklılıklar vardır. Ayrıca nüshalardaki dil sorunları sebebiyle *Sulâlatu's-Salâtin* nüshalarını referans alırken dikkatli olmak gerekmektedir.

15 Langkasuka, Malay Yarımadası'nın doğu kıyısında bulunan II. yüzyılda başlayan bir deniz krallığıydı. Kedah kroniklerine göre bu, Kedah tepesinin eteğinde bulunan eski yerleşim yerinin ismiydi. bk. W. Linehan, "Langkasuka The Island of Asoka", *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 21/1 (1948), 119.

16 A. Teeuw - D. K. Wyatt, *Hikayat Patani* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1970), 2.

17 Nordin Hussin, *Trade and Society in The Straits of Melaka; Dutch Melaka and English Penang 1780-1830* (Singapore: Nias Press, 2007), 1-2.

18 Meilink-Roelofs, *Asian Trade and European Influence: In The Indonesian Archipelago Between 1500 and About 1630* (The Hague: Martinus Nijhoff, 1962), 36.

19 Liaw Yock Fang, *Undang-Undang Melaka dan Undang-Undang Laut Melaka*, ed. Zainal Abidin Borhan (Kuala Lumpur: Yayasan Karyawan, 2016).

20 *Sulâlatu's-Salâtin (Sejarah Melayu)*, ed. Ahmat Adam (Kuala Lumpur: Yayasan Karyawan, 2016).

Ayrıca doğrudan Malaka ile ilgili olmasa da bu şehir ve bölgenin anlaşılmasına yardımcı olan Malay Takımada eyaletlerinden biri Kalah ile ilgili İslam tarih kaynaklarında bilgi bulunmaktadır. Bunlardan biri, Süleyman et-Tâcir ve Ebû Zeyd es-Sîrâfî adlı iki müslüman seyyah tarafından milâdî IX. yüzyıl ortalarında kaleme alınan *Ahbâru's-Sîn ve'l-Hind*²¹ adlı eserdir. Bunun dışında Ya'kûbî'nin (ö. 897) *Târîhu'l-Yâ'kûbî*,²² İbn Hurdâzbih'in (ö. 913) *Kitâbü'l-mesâlik ve'l-memâlik*²³ ve Mes'ûdî'nin (ö. 956) *Mürûcü'z-zeheb ve me'âdinü'l-cevher*²⁴ adlı eserleri Kalah konumu anlattığından faydalı oldu.

Bölge ile ilgili yabancı kaynaklar da bulunmaktadır. Bunlardan biri, Ma Huan (ö. 1460) tarafından kaleme alınmış, İngilizce çevirisi *Ying-yai Sheng Lan*²⁵ olan bir Çin kaynağıdır. Bunun yanında o dönem Malaka'yı ziyaret eden seyyahların notları ile birlikte Malaka'nın kuruluşu ve Malaka Sultanlığı hakkında Portekizli Tom Pires'e (ö. 1540) ait, İngilizce çevirisi *The Suma Oriental*²⁶ adlı bir kaynak da elimizdedir.

A. Malay Yarımadası'na İslâm'ın İlk Girişi

Malay Yarımadası, Malay Takımadaları'nın önemli bir parçasıdır. Bundan dolayı İslâm'ın Malay Yarımadası'na girişi Takımadalar açısından önemlidir. Yeterli yazılı kaynak bulunmaması nedeniyle İslâmiyet'in Malay Takımadaları'na ilk girişinin kesin tarihini belirlemek mümkün gözükmemektedir. Batılı birçok araştırmacı tarafından İslâmiyet'in Malay Takımadaları'na XIII. yüzyıldan sonra geldiği tartışılmıştır. Yerel araştırmacılar ise çoğunlukla İslâmiyet'in Takımada'ya II. yüzyılda girdiğini söylemektedir.²⁷ Dolayısıyla İslâmiyet'in ilk kez takımadalara gelişi ve yayılmasının VII. yüzyıl ile XIII. yüzyıllar arasındaki bir döneme tekabül ettiği anlaşılmaktadır. Malay Takımadaları toplulukları ile daha sonra buraya gelen Müslümanlar arasındaki doğrudan ilişki dışında belirli bölgelerde Müslüman toplumların oluşumuna dair bulgular da vardır.

21 Süleyman Tâjir - Abu Zayd Sîrâfî, *el-Ahbâru's-Sîn ve'l-Hind (851)*, trans. S. Maqbul Ahmad (Hindistan: Indian Institute of Advanced Study in association with Rddhi-India, 1989).

22 Ya'kûbî, *Târîhu'l-Yâ'kûbî*, ed. Matthew S. Gordon (Leiden: Brill, 2018).

23 İbn Hurdâzbih, *Kitâbü'l-mesâlik ve'l-memâlik*, trans. S. Maqbul Ahmad (Hindistan: Indian Institute of Advanced Study in association with Rddhi- India, 1989).

24 Mes'ûdî, *Mürûcü'z-zeheb ve me'âdinü'l-cevher*, thk. Muhammad Muhyiddin Abdul Hamid (Mısır: Kitab al-Tahrir 1964).

25 Ma Huan, *Ying-yai Sheng-Lan: The Overall Survey of the Ocean Shore (1433)*, trans. J. V. G. Mills (İngiltere: Cambridge University Press, 1970). Burada aynı zamanda bize kadar ulaşan *Ming Shih-Lu*, (*Ming Shi-Lu*, 1369-1643, <http://epress.nus.edu.sg/msl/>) isimli Ming Hanedanı'nı ardışık hükümdarlık kayıtları koleksiyonunu da zikretmek gerekir.

26 Tom Pires, *The Suma Oriental of Tome Pires*, trans. Armando Cortesao (New Delhi: Asian Educational Services, 1990).

27 Abd Jalil Borhan, "İslam di Nusantara", 1-20.

Malay Takımadaları'nın İslâmlaşma süreci ile ilgilenen birçok ilim adamı İslâm'ın, VII. yüzyılda ilk ortaya çıktığı dönemlerde bölgeye gelen Arap, Fars ve Hindistanlı tüccarlar tarafından getirildiğini vurgulamışlardır. Bu, takımadalardaki halkın o dönem dünya ticaretinde oynadığı rol ve önemli işlemlere dayanmıştır.²⁸ Nitekim Malay Takımadaları'nın doğu ve batı yolları arasında olması sebebiyle bulunduğu konum, burasını önemli bir ticaret rotası haline getirmiştir. J. Pijnapple, C. Snouck W.H. Hurgronje ve Moquette gibi Hollandalı birtakım araştırmacı Malay Takımadaları'na İslâmiyet'in önce Gucerat'a gelen ve daha sonra burada yaşayan Araplar tarafından getirildiğini söylemişlerdir. Çünkü takımadalardaki ve Gucerat'taki Müslümanlar Şâfi mezhebinin uygulamalarını takip etmişlerdir.²⁹

IX. yüzyılın başlarından itibaren Araplar, Hintliler ve Farslılar'ın takımadalara seyahat ettikleri ve daha önemlisi limanların bazılarında yaşadıklarına dair geniş bulgular vardır. Müslüman tüccarlarla etkileşim içerisinde bulunan Malaylar ve Cavalılar'dan bir kısmının, İslâmiyet'in yoğun bir şekilde bölgede yayılmaya başladığı XIII-XVI. yüzyıllardan önce İslâmiyet'e girdikleri görülmektedir. Nitekim X. yüzyılda yaşamış olan Hasan Ahmet Muhallebî, Malay Yarımadası'nın batı kıyısında Kedah'ta (Kalah), İran ve Hindistan'dan gelen Müslümanların yaşadığı gelişmiş bir limanın varlığından bahsetmiştir.³⁰

IX. yüzyıl ve sonrasındaki Arap tarihçi ve coğrafyacılarının kaydettikleri, Araplar'ın Malay Takımadaları'nın büyük bir kısmını içeren Srivicaya Krallığını bildiklerini göstermektedir. Mesela, *Ahbâru's-Sîn ve'l-Hind* adlı eser Srivicaya (Zabaj) Krallığı altında olduğu söylenen Kalah'ın³¹ konumunu anlat-

28 Muhammad Mustaqim Mohd Zarif, "Konvensyen Wasatiyyah: 1 Milenium Islam di Nusantara", *Universiti Sains Islam Malaysia (USIM), Nadi Dialog Malaysia (NADI), ve Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)*, (Haziran 2011), 2.

29 Helmiati, *Sejarah Islam di Asia Tenggara* (Indonesia: Universiti Islam Negeri Sultan Syarif Kasim, 2014), 3.

30 Syed Farid al-Attas, "Notes on Various Theories Regarding the Islamization of The Malay Archipelago", *The Muslim World* 75/3-4 (1985), 164.

31 Pekçok araştırmacı Kalah'ın yerini tam olarak belirlemede zorlanmaktadır. E. Renaudot onu Malabar sahilinde yerleştirirken J. G. Dermeister, Coromandel sahilinde olabileceğini düşünmektedir. M. Reinaud adın Gallen'den (Ceylon) geldiğine inanmaktadır. A. Maury aslında Malay Yarımadası'nın batı kıyısında bulunan Kedah olduğuna karar verir. W. P. Groenvelt Kalah'ı Kra Kanal'ına (Güney Burma) yerleştirmiştir. Öte yandan Paul Wheatley, Kalah'ın Mergui Yarımadası'nda olduğunu ve S. Q Fatimi'nin Klang Nehir'e yerleştirildiğini düşünmüştür. G. R. Tibbets ise, Kalah'ı Kataha'nın Hint Malay Krallığı ile tanımlamıştır. Arap coğrafyacıları ve tüccarları ise o yerde çok fazla kalay üretilmesi sebebiyle kalay anlamına gelen Kalah isminin verildiğini söylemişlerdir. Buna göre, Kelang (Selangor) ve Kra (Güney Burma) kaynaklarda Kalah'a atfedilen konum da olabilir. Her ne kadar Kalah'ın kimliği tartışılabilir olsa da araştırmacıların çoğunluğu Kalah'ın VIII. yüzyıldan itibaren liman ve ticaret merkezi olarak önemli roller oynayan Malay Yarımadası'nda bir mekân olduğunu düşünmüşlerdir. Paul Wheatley ise çoğu ilim adamının Kalah'ın Hindistan ile Çin arasındaki yolda

maktadır.³² Yine Ya'kûbî (ö. 897), Malay Yarımadası'nın Kalah ile Aden arasındaki ticaret bağlantılarından bahseder.³³ Dahası Yemen'deki Aden liman kentinde M.Ö. 35 yılından itibaren küçük Malay yerleşimleri görülmeye başlanmıştır.³⁴ Ayrıca İbn Hurdâzbih'in (ö. 913) *Kitâbü'l-mesâlik ve'l-memâlik* adlı eserinde de Kalah'tan bahsedilmiştir.³⁵ İslâm tarihçilerinden el-Mes'ûdî (ö. 956), Çin'in ortasında bulunduğu Kalah'ın konumunu anlatmaktadır.³⁶

İslâm kaynaklarında Kalah'ın yanında Tiyuma (Tioman Adası), Fanhang (Pahang), Lamuri (Açe), Fansur (Sumatra), Bintan vb. de belirtilmiştir.³⁷ X. yüzyılda (956-957) İsmail bin Hasan tarafından kaleme alınan denizcilik eserinde; Muhammed bin Şazan, Sehl bin Eban ve Leys bin Kahlan tarafından Malay Takımadaları'na yapılan seyahatlere dayanan önemli bilgiler bulunmaktadır.³⁸ Bu açıkça Müslümanlar'ın belirtilen yerleri tüccar, seyyah ve hatta tebliğci olarak ziyaret ettiklerini göstermektedir.

Malay Yarımadası bağlamında, Eski Kedah'ın³⁹ en önemli arkeolojik keşiflerinden biri çoğunlukla Çin seramiklerinden oluşan kalıntılardır. Bundan başka bu bölgede, Hindistan'dan gelen cam ve boncuk keşfedilmiştir. Bunun yanı sıra Lembah Bujang'da⁴⁰ bulunan cam parçaları, dirhem sikkeleri ve Samarra çanak çömlekleri de diğer kalıntılardan bir kısmıdır. Dahası, H. 290/M. 902 tarihine ait Tanjung Kedah'ta yer alan Aris'ta bulunan bir mezar taşı Şeyh Abdul Kadir Hüseyin Şah adlı Müslüman'a aittir. İşte bu deliller Müslüman

önemli bir ticaret merkezi ve sulama yeri olduğu konusunda hemfikir olduklarını belirtti. bk. Rita Rose De Meglio, "Arab Trade with Indonesia and the Malay Peninsula from the 8th to the 16th Century", *Islam and the Trade of Asia*, ed. D. S. Richards (Oxford: University of Pennsylvania, 1970), 129.

32 Süleyman Tâjir- Abu Zayd Sîrâfi, *el-Ahbâru's-Sin ve'l-Hind (851)*, 39.

33 Yâ'kûbî, *Târîhu'l-Yâ'kûbî*, 485.

34 Muhammad Mustaqim, *Konvensyen Wasatiyyah: 1 Milenium Islam di Nusantara*, 2.

35 İbn Hurdâzbih, *Kitâbü'l-mesâlik ve'l-memâlik*, 6.

36 Mes'ûdî, *Mürûcü'z-zehab ve me'âdinü'l-cevher*, 153.

37 İdrisî ve Mes'ûdî'nin eserinde Fanhang'dan bahsedilirken Tiyumah ise yalnızca Mes'udi tarafından zikredilir. Lamuri, Fansur, Bintan ve diğerlerinden ise *Acâibü'l-Hint* eserinde bahsedilmektedir. bk. Paul Wheatley, *The Golden Khersonese* (Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1966), 228-230.

38 Syed Farid al-Attas, *Notes on Various Theories Regarding the Islamization of The Malay Archipelago*, 164.

39 Eski Kedah: Lembah Bujang'da II.-XIV. yüzyıl arasında var olan bir erken krallık ve liman kentidir. Kuzeyde Sala Nehri, Jerai Dağ, Merbok Nehri Vadisi ve Çerok Tokkun bölgesini kapsar. bk. Nasha Rodziadi Khaw, "Kedah Tua: Satu Cerakinan Sumber India", *Jurnal Arkeologi Malaysia* 30/2 (2017), 11-19.

40 Lembah Bujang: Kedah'taki en eski Hint medeniyet bölgesidir. bk. Arkib Negara Malaysia, "Lembah Bujang" (Erişim 19 Aralık 2020).

tüccarların ve vaizlerin IX. yüzyıl gibi erken bir dönemde Kedah'a ulaştıklarını ve yerleştiklerini kanıtlamaktadır.⁴¹

Bununla beraber, İslâmiyet'in Malay Takımadaları'na gelişiyile ilgili en önemli kaynak Ebu İshak el-Makarani el-Fâsî tarafından yazılan *İzhârul-Hak fi Memleket Ferlak ve Fası* adlı bir Malay eseridir. Bu esere göre, MS. 790'da 100 Müslüman vaizi (tebliğciyi) taşıyan gemi Sumatra adasının kuzeyindeki Perlak liman şehrine demir atmıştır. Bu grup Gucera'tan gelen bir Nakhoda Khalifah (Hilafet Kaptanı) tarafından yönetiliyordu. Gemiyle gelen vaizlerden biri Ali Muhammed Cafer es-Sadık idi. Daha sonra, Ali Muhammed, Perlak Sultanlığı'nın⁴² prensesiyle evlenmiş ve Seyyid Mevlana Abdül Aziz Şah adlı bir prens doğmuştur. Böylece Seyyid Mevlana Abdül Aziz Şah 840'ta Perlak Sultanlığı'nın ilk Sultanı olarak tahta çıkmıştır. Buna göre İslâmiyet resmen VIII. yüzyılın sonlarında Perlak'a gelmiş ve IX. yüzyılın ortalarında Perlak Sultanlığı'nda ilk İslâm hükümeti kurulmuştur.⁴³

Chau-ju-kua'nın *Chu-fan-chi* adlı eserine göre 366/977'de Brunei Daru's-Selam Kralı Boni tarafından Kanton'da olan bir Arab tüccar Pu Ya-Li (Abu Ali), Kadı Kasım ve Şeyh Noh (Shih Nu) elçi olarak Çin'e gönderilmiştir.⁴⁴ Yine Açe sözlü tarihi geleneklerine göre 506/1112 civarında İslâmiyet Şeyh Abdullah Arif adlı bir tebliğci tarafından Sumatra'ya getirilmiştir.⁴⁵ Ayrıca bu kaynakta XII. yüzyılın ortalarında Patani'den gelen bir şeyhin İslâmiyet'i tanıtmak için Kelantan'a geldiği bildirilir. Malezya'nın Kelantan eyaletindeki Kubang Kota Labu adlı eski yerleşim yerinde bulunan bir altın dinar üzerinde, "al-Julus Kelantan 577" yazan bir Arapça yazı bulunmuştur. Dolayısıyla bu tarihin, bölgede 577/1181'de basılan bir dinarın tarihi olduğu varsayılmıştır.⁴⁶

1292'de Marco Polo (ö. 1324), Çin'e giderken Sumatra'yı ziyaret etmiş, Perlak olarak tanımlanan ve "Ferlec" olarak bilinen ilk limana girmiştir. Polo'ya

41 Ahmad Jelani Halimi, *Sejarah dan Tamadun Bangsa Melayu* (Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors, 2008), 195.

42 Perlak Sultanlığı: Endonezya'nın ilk İslâm Krallığı olduğuna inanılmaktadır. (Rusman Siregar, "Kesultanan Perlak, Kerajaan Islam Pertama di Indonesia", *Sindonews.com* (Erişim 27 Mayıs 2021).)

43 Muhammad Mustaqim, "Konvensyen Wasatiyyah: 1 Milenium Islam di Nusantara", 5. Bazı yerel araştırmacılara göre İslâmiyet'in bölgeye gelişi daha erken olup Emeviler döneminde 674'tedir. Çünkü bu zamanlar Sumatra'nın batı kıyısında Arap yerleşimleri vardı. Malay bilim adamı Zainal Abidin Ahmad'a göre Srivicaya krallarından biri olan Sri İndravarvan 718 yılında İslâm'ı tanımıştır. bk. Moeflich Abdullah, *Islam dan Transformasi Masyarakat* (Indonesia: Prenada Media 2017), 122.

44 Chau Ju Kua, *His Work on the Arab and Chinese Trade in the Twelfth and Thirteenth Century (Chu-fan-chi)*, trans. Friedrich Hirth - W. W. Rockhill (St Petersburg: Imperial Academy of Sciences, 1912), 157-159.

45 Sayyid Muhammad Naquib al-Attas, *Preliminary Statement on A General Theory of the Islamization of the Malay-Indonesian Archipelago* (Kuala Lumpur: Ta'dib International, 1969), 11.

46 İsmail Awang, "Sejarah Masuknya al-Quran ke Kelantan", *Warisan Kelantan*, ed. Nik Mohammad Nik Salleh (Kelantan: Perbadanan Muzium Negeri Kelantan 1986), 5/78.

göre bu yer, yerlilerin Müslüman olmasına vesile olan pek çok Müslüman tüccar tarafından ziyaret edilmiştir.⁴⁷ Açe'nin kuzeyinde bulunan Meliku's-Sâlih türbesi ise Müslüman Pasai Sultanlığı'nın⁴⁸ varlığının daha net bir görüntüsünü sunar. Türbedeki yazı Meliku's-Sâlih'in ilk padişah olduğunu ve Ramazan 696/1297 tarihinde vefat ettiğini gösterir. Barus'ta⁴⁹ Meliku's-Sâlih'in vefatından 94 yıl önce 602/1205'te vefat eden Tuhât Amisuri adlı Müslüman bir kadının mezarı bulunmuştur.⁵⁰

Bu bilgiler ve kayıtların yanında Malay Yarımadası'nın en azından bir kısmının İslâm'a girdiğine dair bir bulgu Terengganu'da 1303 tarihli bir taş yazıtta bulunmuştur. Arap alfabesine göre yazılan bu en eski Malayca yazıtta, Terengganu'daki halkın uyması gereken İslâm hukuku ile ilgili hükümler vardır. Daha sonra, Malaka Sultanlığı'nın kuruluş ve yükselişyle İslâm çok kuvvetli bir şekilde bölgede yayılmaya devam edecektir.⁵¹

B. Malaka Şehrinin Kuruluşu ve İslâmlaşması

1. Malaka'nın Kuruluşu

Malaka (Melaka) lafzının kökeni hakkında birtakım farklı rivayetler bulunmaktadır. Batı dillerinde "Malacca" şeklinde yazılırken günümüzde Malay dilinde "Melaka" olarak telaffuz edilmektedir. Ayrıca Malaka, kuruluşundan sonra öneminden dolayı Malay Yarımadası ile Sumatra Adası arasında bulunan boğaza isim olarak verilmiş ve bu boğaz 'Malaka Boğazı' olarak adlandırılmıştır. Malaka isminin kelime kökeni tarihçiler ve etimologlar tarafından tartışılmış ve bazı araştırmacılar tarafından şehrin, Malayca'da *Pokok Melaka*⁵² denilen bir ağaçtan türetildiği kabul edilmiştir.⁵³ *Sulâlatu's-Salâtin* isimli eserde Malaka Sultanlığı'nı kuran Paramesvara, Sungai Ujong'a bir vezir yerleştirip döndükten sonra Bertam Nehri'ne (Malaka Nehri) gitmiştir. Avlanmaya giderken bir ağacın gölgesi altında durmuş ve köpeklerinin kabuklu beyaz bir deniz hayvanı tarafından saldırıya uğradığını görmüştür. Bu sebeple,

47 Hall, *A History of South-East Asia*, 221.

48 Pasai Sultanlığı, XIII-XVI. yüzyıllar arasında Açe'nin kuzey kıyısında bulunan Malay Takımadaları'ndaki en eski İslâm sultanlıklarından biriydi. bk. "Kerajaan Samudera Pasai", *Pemerintah Aceh* (Erişim 27 Mayıs 2021).

49 Barus: VII. yüzyılda Endonezya'daki ilk İslâm şehri olduğuna inanılan Kuzey Sumatra'da (Sumatra Utara) bulunuyordu. bk. Rusman Siregar, "Barus, Kota Islam Pertama di Indonesia", *Sindonews.com* (Erişim 20 Ekim 2017).

50 Hassan Muarif Ambariy, "Dinamika Sejarah dan Sosialisasi Islam di Asia Tenggara Abad 11 M – 17 M", *Kongres Nasional Sejarah, Indonesia*, 1996, 21.

51 Syed Farid al-Attas, "Notes on Various Theories Regarding the Islamization of The Malay Archipelago", 165.

52 Melaka: Asam Cava denilen bir meyvası olan ve Sanskritçe *Amlaka* (*Artocarpus Lakuca*) adında bir ağaçtan türetilmiştir. bk. Monier-Williams, *A Sanscrit-English Dictionary* (Delhi: Motilal Banarsidass, 1999), 84.

53 Sarnia Hayes Hoyt, *Old Malacca* (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1993), 1.

Sulâlatu's-Salâtin'e göre bu toprak parçasına Paramesvara o sırada altında durduğu ağacın (Pokok Melaka) ismini vermiştir.⁵⁴ Çin kaynaklarında Malaka, 'Man-la-chia' olarak adlandırılmıştır.⁵⁵ Portekizler bu şehri 1511 yılında ele geçirdikten sonra buraya meşhur anlamına gelen 'La Famosa' adını vermişlerdir.⁵⁶

Ayrıca Malaka kelimesinin Arapça'da tüm ticarî işlerin toplanması veya toplanma ve buluşma yeri anlamına gelen 'malakat' ya da "mulaqah" kelimesinden türetildiği de söylenilmektedir. Çünkü Malaka şehrinin Malaka Sultanlığı döneminde liman ve uluslararası ticaret merkezi olarak önemli bir rol üstlenmesi nedeniyle adının *malakat* kelimesinden alındığına inanılmıştır.⁵⁷ Bunun yanında Paramesvara'nın kendi dilinde kaçak bir Palembangli'yı "Malayo" olarak adlandırdığından bu şehre "Melaka" isminin verildiği söylenilmiştir. Yani diğer bir ifade ile Paramesvara'nın kendisi de zamanında Palembang'dan Malaka'ya kaçak olarak geldiğinden ve buraya sığındığı için korunaklı yer anlamında bu ismi vermiştir.⁵⁸

Malaka kurulduğunda Cava'da Bataratamurel adında bir kral vardı. Bataratamurel'e bağımlı bir ülke olan Palembang'da da Paramesvara⁵⁹ adıyla bir Hindu kral hüküm sürüyordu.⁶⁰ Aralarında pek çok anlaşmazlık olduğu için Paramesvara'nın Bataratamurel'in kızlarından biriyle evlenmesi ve Cava kralına belirli bir haraç ödemesi kararı alınmıştı.⁶¹ Ne yazık ki, daha sonra Paramesvara verdiği sözde durmadı ve kayınpederine ödemesi gereken haracı ödemedi. Ardından bazı akrabalarıyla işbirliği yaparak Bataratamurel'e karşı ayaklandı.⁶² Bunun üzerine Bataratamurel onun üzerine büyük bir orduyla yürüyüp krallığını elinden aldı. Bununla yetinmeyen Bataratamurel, Palembang'in yanında bulunan Banka Adası'na gitti ve orayı tahrip ederek oradaki tüm Palembang halkını öldürdü. Dolayısıyla kayınpederinin eline düşeceğinden korkan Paramesvara eşi, çocukları, köleleri ve binlerce askeri ile kaçarak Singapur'a geldi.⁶³ Singapur limanına gelince Singapur hükümdarı Tamagi onu evine davet etti ve cömertçe misafir etti. Ancak Paramesvara, bölgedeki

54 *Sulâlatu's-Salâtin*, 96.

55 Ma Huan, *Ying-yai Sheng-lan*, 109.

56 R. J. Wilkinson, "The Malacca Sultanate", *Journal of The Straits Branch of The Royal Asiatic Society* 61 (1912), 67.

57 *Sulâlatu's-Salâtin*, 109. Ayrıca bk. Albuquerque, *The Commentaries of the Great Afonso Dalboquerque*, İng. trans. Walter de Gray Birch (London: Haklüt Society, 2010), 3/77.

58 Alfonso de Albuquerque, *The Commentaries of the Great Afonso Dalboquerque* 3/76. Ayrıca bk. Pires, *The Suma Oriental* 2/234; İsmil Hakkı Göksoy, "Malaka", *TDV İslam Ansiklopedisi* (Erişim 27 Mayıs 2021).

59 Albuquerque, *The Commentaries* 3/72-73. Ayrıca bk. Pires, *The Suma Oriental*, 2/230.

60 Pires, *The Suma Oriental*, 2/230.

61 Albuquerque, *The Commentaries*, 3/73.

62 Pires, *The Suma Oriental*, 2/231.

63 Pires, *The Suma Oriental*, 2/231. Ayrıca bk. Albuquerque, *The Commentaries*, 3/73.

toprağın zenginliğine duyduğu tamahtan dolayı oraya geldikten sekiz gün sonra hükümdarı öldürdü. Böylece, Cavalı ve Orang Selat taraftarlarının yardımıyla kendini şehrin kralı ilan etti.⁶⁴

Tamagi'nin erkek kardeşi olan Patani kralı, Paramesvara'nın kardeşini öldürdüğü ve Singapur'da tahta çıktığını öğrenince, Paramesvara'ya kin duyan vilayetlerin yardımıyla büyük bir ordu hazırladı. Bunun üzerine Paramesvara, ailesi ve bin kişilik birliğiyle küçük köylerde yaşayan bazı balıkçıların bulunduğu Muar Nehri'ne kaçmak zorunda kaldı.⁶⁵ Paramesvara Muar'da yaşarken Orang Laut halkı günümüzdeki Malaka'da bulunan bir tepenin yakınında yaşıyordu. Orada geniş tarlaları ve bol miktarda suyu olan ve denizden bir veya iki fersah uzakta bulunan Bertam isminde ferah bir yer bulmuşlardı. Bu yüzden, bu yerin büyük pirinç tarlalarını bir araya getirebilecekleri, bahçeler ekebilecekleri ve aileleriyle yerleşebilecekleri büyük bir kasaba olma potansiyelini gördükleri zaman oraya yerleşmeye karar verdiler. Böylece, Paramesvara'ya bu yeri teklif etmek ve onun uygun bulup bulmayacağını görmek için burayı ona anlattılar. Paramesvara bu haberi duyunca bölgeyi ziyaret etti ve çok memnun kaldı. Kısa zamanda da Muar'a dönüp Bertam'da yaşamak için tüm haneleri ve taraftarlarını oraya getirdi. Daha sonra o bu yere "Melaka" adını verdi. Sonuç olarak, burada tahıl tarlaları, meyve bahçeleri, saraylar ve köyler inşa etmeye başladı ve Orang Laut halkını da görevli ve soylular olarak atadı.⁶⁶

Malaka şehrinin tam olarak ne zaman kurulduğu konusunda tarihçiler farklı görüşler ortaya sürmüştür. Bunlar ana kaynak olarak *Sulâlatu's-Salâtin*'in muhtelif baskı ve tahkiklerine göre krallarının hüküm sürdüğü tarihlere bakarak Malaka'nın kuruluş tarihini belirlemeye çalışmıştır. Ancak *Sulâlatu-Salâtin*'in her bir baskısının verdiği rakamlar farklı olmuştur. Gaspar Correa (ö. 1563)⁶⁷ en erken kuruluş tarihinin VIII. yüzyıl olduğunu söylerken⁶⁸ Joao de Barros (ö. 1570)⁶⁹ XIII. yüzyılın ilk yarısı,⁷⁰ Valentine (ö. 1727) 1252 yılı⁷¹, Diogo de Couto ise (ö. 1616) XIV. yüzyılın ilk yarısı olduğunu söylemiştir.⁷² Bununla birlikte Barros'un çalışmaları, şehrin kuruluş tarihi ve ilk yerlileri hakkında yazılı kaynak bulunmadığını göstermiştir.⁷³ Yaklaşık iki yüz yıl

64 Richard Olaf Winstedt, "A History of Malaya", *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 13/1 (1935), 39.

65 Albuquerque, *The Commentaries* 3/74. Ayrıca bk. Pires, *The Suma Oriental*, 3/232.

66 Pires, *The Suma Oriental*, 2/233-235.

67 Gaspar Correa: Portekizli bir tarihçi ve *Lendas de India* adlı eserin yazarıdır.

68 Wheatley, *The Golden Khersonese*, 306.

69 Joao de Barros: *Décadas da Asia* adlı kitabıyla ünlü ilk büyük Portekizli tarihçilerden biridir.

70 Wheatly, *The Golden Khersonese*, 306.

71 Francois Valentyn, *Valentyn's Description on Malacca*, trans. Müller (Kuala Lumpur: Straits Branch of The Royal Asiatic Society, 1884), 13/67.

72 Wheatly, *The Golden Khersonese*, 306.

73 Donald F. Lach, *Asia in the Making of Europe* (Şikago: University of Chicago Press, 1965), 506.

sonra Malaka'da yaşayan Manuel Godinho de Eredia (ö. 1623) adlı bir ilim adamı, birtakım delillere dayanarak 1411 yılını Malaka'nın kuruluş yılı olarak kabul etmiştir.⁷⁴ Alfonso de Albuquerque'nin (ö. 1515) oğlu ise notlarına istinaden şehrin kuruluş tarihinin 1420 olduğunu belirtmiştir.⁷⁵ XX. yüzyıl araştırmacılarından Otto Blagden (ö. 1949)⁷⁶ ise şehrin kuruluş tarihini XIV. yüzyılın son çeyreği olarak düşünürken Wheatley eserinde, modern yazarların da şehrin bu yüzyılda kurulduğu görüşünde olduklarını belirtmiştir.⁷⁷

Ahmat Adam⁷⁸ kitabında, günümüz Malaka hükümeti tarafından Malezya Tarihi Araştırma Merkezi (IKSEP) vasılayla seçilen yerel araştırmacı kurumunun Malaka'nın 1262'de kurulduğu fikrinde olduklarını belirtmektedir.⁷⁹ Ancak Adam bu görüşe şiddetle karşı çıkmaktadır. Ona göre, eğer Malaka XIII. yüzyılın ikinci yarısında var olsaydı 1365 yılında *Nagarakretagama* adlı eserini kaleme alan Empu Prapanca'nın⁸⁰ Malaka'dan bahsetmesi gerekirdi. Çünkü XIV. yüzyılın başlarından itibaren Macapahit'in etkisi Malay Yarımadası bölgesine ulaşmıştı.⁸¹ Ayrıca XIII. yüzyılın sonlarına doğru bölgeye gelen ve birçok yerin adını kaydeden Marco Polo'nun notlarında Malaka'dan hiç bahsedilmemektedir.⁸² Bundan dolayı Malaka'nın kuruluşunun XIV. yüzyılın ilk yarısından daha erken bir tarihte olduğu iddiası doğru görünmemektedir.

Bir İngiliz tarihçi olan Oliver William Walters (ö. 2000) *Suma Oriental ve Ming Shi-Lu'*yu inceleyerek Malaka'nın 1400 yılında kurulduğunu belirtmiştir.⁸³ Ming Shi-Lu'nun Malaka hakkında ilk verdiği bilgiler, Amiral Yin-Ching'in Çin imparatoru tarafından Malaka kralı ve Koçin Çin'in (Güney Vietnam) yöneticilerine buyruklarını ve hediyelerini ulaştırması için gönderildiği 1403 yılının Ekim ayına denk gelmektedir. *Ming Shi-lu'*nun Ekim 1403'te Malaka hakkında edindiği ilk bilgilere bakıldığında Çin sarayında çalışmış

74 Manuel Godinho de Eredia, *Eredia's Description of Malacca, Meridional India and Cathay*, ed. J. V. Mills (Singapur: Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, 1931), 8/16.

75 Albuquerque, *The Commentaries*, 3/72.

76 Charles Otto Blagden: İngiliz bir oryantalist ve Malay dilbilimcisidir.

77 Wheatly, *The Golden Khersonese*, 306-307.

78 Ahmat Adam: Malezya Ulusal Üniversitesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesidir.

79 Ahmat Adam, *Antara Sejarah dan Mitos*, (Selangor: SIRD, 2016), 83. Ayrıca bk. Muhammad Hatim Abdul Manan, "Kerajaan Melayu Melaka Diasaskan Pada 1262", *Berita Harian Online*, 9 Haziran 2010.

80 Empu Prapanca: asıl adı Dang Acarya Nadendra olup Macapahit sarayındaki bir yazar ve şairdir. bk. Asip Suyadi, "Pancasila sebagai Paradigma Pembangunan Hukum", *Surya Kencaana Satu Dinamika Masalah Hukum dan Keadilan*, 9/1 (2018), 4.

81 Ahmat Adam, *Antara Sejarah dan Mitos*, 85.

82 Henry Yule - Cordier Yule, *The Travels of Marco Polo* (Dover Publications: New York, 2012), 2/272-291.

83 O. W. Walters, *The Fall of Srivijaya in Malay History* (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975), 147.

olan Yin-Ching'nin Çin İmparatoru Yong-le'dan Malaka'ya ve Koçin Çin'e (Güney Vietnam) verilecek emirler ve armağanlar getirdiği anlaşılmaktadır.⁸⁴

Bu konuda birçok tartışmanın sonucu olarak, Malaka şehrinin XIV. yüzyılın sonları veya XV. yüzyıl başlarında (1390-1400) gerçek anlamda Paramesvara tarafından kurulduğunu söyleyebiliriz.

2. Müslüman Tüccar ve Âlimler Vasıtasıyla Malaka'ya İslâmiyet'in Girişi ve Yayılışı

XV. yüzyılın başında Pasai Sultanlığı, yerel Müslüman tüccarlar topluluğunun bir merkezi haline gelmiş ve Perlak Sultanlığı'nın kısa bir dönem süren hükümrancılığının ardından Malay Takımadaları'ndaki en eski Müslüman sultanlık olmuştur. Öte yandan İslâm, Malay Yarımadası'nda bulunan Kedah ve Terengganu şehirlerine IX.-XII. yüzyıl arasında, daha önce gelmişti. Nitekim Bandar Alor, Setar'dan yaklaşık 8 kilometre uzaklıkta bulunan Kampung Tanjung Ingggeris Langgar'ın İslam mezarlığında Şeyh Abdül Kadir b. Hüseyin Şah Alirah'a ait 3 Rebiülevvel 291 / 904 M tarihli bir mezar taşı keşfederek Malaka'dan daha önce İslam'ın Kedah'daki varlığını kanıtlamıştır. Ayrıca, Kedah tarihine göre 531/1136'da Kedah'a gelen Şeyh Abdullah el-Yemanî adlı bir alim sayesinde Maharaca Derbar Raca II İslam'ı benimsemiş, daha sonra Sultan Muzaffer Şah I adıyla tanınmıştır.⁸⁵ Bununla birlikte XIV. yüzyılın sonunda hem Kedah hem de Terengganu, Siyam Krallığı'na tabi oldu. Sonuçta bu bölgelerin Siyam'a bağlanması ile İslâm, Malaka Sultanlığı'nun yükselişine kadar ortaya çıkmamak üzere yarımadadan kayboldu.⁸⁶

İslâm'ın Malaka'daki varlığına dair en eski referans, Cheng Ho'nun yaptığı keşiflerin dördüncü, altıncı ve yedinci seferlerine (1413-15, 1421-22, 1431-33) Arapça tercüman olarak eşlik eden Çinli Müslüman Ma Huan (ö. 1460) tarafından kaydedilen bilgilerdir.⁸⁷ Malaka limanının gelişmesiyle beraber, daha rahat ve korunaklı olmasından dolayı birçok Cavalı tüccar limanlarını merkez olarak Pasai'den Malaka'ya taşımış, böylece birçok Müslüman tüccar da Malaka'ya gelmeye başlamıştır.

Nitekim Alfonso de Albuquerque (ö. 1515) Malaka'ya her yıl Kambay, Chaul, Dabul, Calicut, Aden, Mekke, Shihr (Yemen), Koromandel, Bengal, Çin, Ryukyu Adaları, Cava ve Pegu'den gemilerin geldiğinden bahseder.⁸⁸

84 National University of Singapore Press (NUS Press), "Southeast Asia in the Ming Shi-lu" (Erişim 10 Haziran 2019).

85 Ku Muhammad Asmadı, *Dato' Syeikh Abdul Halim Othman (1910-1997M): Sejarah dan Sumbangan di Negeri Kedah Darul Aman* (Kuala Lumpur: Universiti Malaya, Jabatan Sejarah dan Tamadun Islam, Akademi Pengajian Islam, Tesis Sarjana, 2012), 39-40.

86 C. H. Wake, "Melaka in the Fifteenth Century: Malay Historical Traditions and the Politics of Islamization", *Melaka: The Transformation of a Malay Capital c. 1400-1980*, ed. Kernial Singh Sandhu and Paul Wheatly (Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983), 141-142.

87 Ma Huan, *Ying-yai Sheng-lan*, 12-14.

88 Albuquerque, *The Commentaries*, 3/85.

Ayrıca Pires (ö. 1540) eserinde Kahire, Mekke, Aden (Yemen), Habeşistan (Etyopya), Kilwa⁸⁹, Malindi⁹⁰, Ormuz (Hürmüz), İran, Rum, Türk, Türkmen, Hristiyan Ermeni, Gucerat, Chaul⁹¹, Dabhol⁹², Goa, Dekan, Malabar, Orissa, Seylan, Bengal, Arakan, Pegu, Siyam, Kedah, Malaylar⁹³, Pahang, Patani, Kamboçya, Çampa, Koçin-Çin, Çin, Bruney, Tanjongpura (Kâlimentan), Banka, Linga, Molukas, Banda, Bima⁹⁴, Timor, Madura, Cava, Sunda, Palembang, Jambi, Tungkal, Indragiri, Kapatta, Minangkabau, Siak, Aru, Pasai, Pedir ve Maldivler'den tüccarların da Malaka'daki ticarî faaliyetlere katıldıklarını kaydeder.⁹⁵

Castanheda (ö. 1559) Malaka'nın, Portekizler Hindistan'ı ele geçirmeden önce Calicut'a doğru akan ticaretin merkezi olduğundan bahseder. Malaka olmadan Kahire, İskenderiye ve Venedik'e yüzlerce çeşit baharat, ilaç ve diğer ürünler götürülemezdi.⁹⁶ Çünkü Arap Limanları, Avrupa'dan Malaka'ya mal ticareti için aracı olarak hizmet veriyordu. Yine Arabistan, Hindistan'dan Avrupa'ya veya tersi istikamette çeşitli baharatlar ve diğer ürünler için uluslararası bir aracı konumundaydı.⁹⁷

Malaka Boğazı'nın, muson rüzgarlarından korunuyor olması ve sık mangrov ormanı ile fazla örtülmemiş olması büyük gemilerin buraya yanaşmasını kolaylaştırıyordu. Dolayısıyla bu durum Malaka limanının stratejik bir yer olmasını sağlıyordu.⁹⁸ Nitekim Albuquerque (ö. 1515), bazı muson rüzgarlarından korunduğu dolayısıyla fırtına tehdidi olmadığı ve burada gemilerin asla

89 Kilwa: Günümüz Güney Tanzanya'sında Doğu Afrika kıyısında yer alan bir ada olup Arabistan, İran ve Hindistan'dan Afrika'ya giren ve çıkan mallara egemen olan büyük Swahili Sahili ticaret şehirlerinin en güneyindedir. bk. Mark Cartwright, "Kilwa", *Ancient History Encyclopedia* (29 Mart 2019).

90 Malindi: Galana Nehri'nin ağzında Kenya Hint Okyanusu kıyısında yer alan Malindi Körfezi'nde bir kasabadır. bk. Kenya National Bureau of Statistics (KNBS), *2019 Kenya Population and Housing Census* (Aralık 2019).

91 Chaul: Batı Hindistan'ın Maharashtra eyaletinin Raigad bölgesi'nde Mumbai'nin 60 km güneyinde yer alan Portekiz sömürgesindeki Hindistan'ın bir şehriydi. bk. Ramerini Marco, "Chaul a Portuguese Town in India", *Colonial Voyage* (Erişim 11 Haziran 2020).

92 Dabhol: Hindistan'da Maharashtra'nın Ratnagiri bölgesinde küçük bir liman kasabasıdır. bk. A. R. Kulkarni, *Medieval Daccan History* (Bombay: Popular Prakashan, 1960), 112.

93 Bunlar muhtemelen Sumatra ve Palembang gibi Malaka dışından gelen Malaylardı.

94 Bima: Orta Endonezya eyaletinde Batı Nusa Tenggara'daki Sumbawa adasının doğu kıyısında bir şehirdi. bk. The Editors of Encyclopaedia Britannica, "Sumbawa", *Encyclopaedia Britannica* (Erişim tarih 11 Haziran 2020).

95 Pires, *The Suma Oriental*, 2/268.

96 Hasanuddin Yusuf, *Teknologi Kesultanan Melaka* (Negeri Sembilan: Cintai Publication, 2017), 33.

97 Muhammad Yusoff Hashim, *Kesultana Melayu Melaka* (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2015), 359.

98 Barbara Watson Andaya – Leonard Y. Andaya, *A History of Malaysia* (London: Macmillan Education Ltd, 1982), 40.

kaybolmadığını göz önüne alarak Malaka limanının çok güvenli bir yer olduğunu söylemiştir.⁹⁹ Malaka limanı, Mayıs'tan Ekim'e kadar süren güneybatı muson rüzgarı sırasında Sumatra Adası tarafından, Kasım'dan Nisan'a kadar süren kuzeydoğu muson rüzgarı sırasında da Titiwangsa dağları tarafından korunmaktaydı.¹⁰⁰ Bu durum ticaret gemilerinin yıl boyunca Malaka limanına güvenli bir şekilde yanaşmasını sağlıyordu.

İkinci muson mevsiminde yola çıkan gemiler Kasım ortasında Malaka'ya ulaşırlardı. Onlar Hindistan'a dönmeden önce Çin'den gelen ticaret mallarını bekleyerek ocak ayına kadar Malaka'da kalırlardı. Ancak güneybatı muson rüzgârı başlamadan önce Malaka'dan Hindistan'a erken geri dönmek zorundalardı. Zira güneybatı muson rüzgârı Hint okyanusunda çok şiddetli fırtınaların oluşmasına sebep olurdu. Öte yandan güneydoğu muson rüzgârı Çinli tüccarların dönüşü için çok faydalıydı. Çünkü Çinli tüccarlar Aralık'ta Malaka'ya gelirler ve dönüş yolculuğu için haziran sonuna kadar orada kalır ve ticari faaliyetlerin içinde yer alırlardı.¹⁰¹ Cava tüccarları da güneydoğu musonunda gelir ve kuzey rüzgarları Aralık ve Ocak aylarında esmeye başlayana kadar Malaka'da kalırlardı. Sonra Mayıs'tan itibaren aynı yılın Ağustos veya Eylül aylarına kadar geri dönerlerdi.¹⁰²

Kahire, Mekke, Aden, Fars, Ormuz (Hürmüz), Rum (Anadolu) ve Ermenistan'dan gelen tüccarlar Malaka'ya tek bir musonda ulaşamazlardı. Onlar yaşadıkları şehirlerden önce deniz yoluyla büyük miktarda değerli mallarla Gucerat'a gelirlerdi. Burada kendi mallarını satıp diğer malları satın alırlar, daha sonra bu malları satmak için Kambay'a gelirlerdi. Özellikle Kahire'den gelen tüccarlar ilk önce mallarını Tor'a, Tor'dan Cidde'ye, Cidde'den Aden'e ve Aden'den Kambay'a götürüp orada değerli mallar satarlardı. Bundan sonra kalan ürünleri ise Malaka'ya götürürlerdi.¹⁰³

Malaka ticareti büyük oranda şehirde yaşayan Guceratlı Müslümanlar ve Malayların elindeydi. Malaylar, başlangıçta Malaka'ya ithal edilen malları Malay Takımadaları'nın diğer bölgelerine taşıyan ve takas mallarını geri getiren gemilere görevliler yerleştiriyordu. Öte yandan Malaka ile Maluku Adaları¹⁰⁴ limanlarındaki gemilerin büyük bir kısmının sahibi Koromandelli Hintli Müslüman tüccarlar olup bu gemilerin mürettebatının çoğu da muhtemelen yerli Malaylardan oluşuyordu. Dolayısıyla İslâm'ın Malaylar arasında

99 Albuquerque, *The Commentaries*, 3/84-85.

100 Michael G. Vann, "When the World Came to Southeast Asia: Malacca and the Global Economy" (Erişim 27 Mayıs 2021).

101 Nordin Hussin, *Trade and Society*, 4.

102 Pires, *The Suma Oriental*, 2/284.

103 Pires, *The Suma Oriental*, 2/269.

104 Spice Islands (Baharat Adaları) olarak bilinen Molük Adaları veya Maluku, Endonezya'nın kuzey doğusunda Celebes Adaları ile Yeni Gine arasında bir ada grubudur. bk. Virginia Gornlinski, "Moluccas", *Encyclopaedia Britannica* (Erişim 18 Temmuz 2020).

ve takımadalarda esas olarak yayılmasının önemli sâiklerinden biri bu olabilir.¹⁰⁵

XX. yüzyıl Malezyalı Müslüman âlimlerinden olan Seyyid Muhammed Nakîb el-Attas'a göre İslâm'ı ilk benimseyen Malaka Kralı, Mevlana İbrahim Asmoro ya da onun oğlu Mevlana İshak aracılığıyla Müslüman olan Paramesvara (1400-1414) idi. Paramesvara'nın Malaka'yı keşfetmesiyle beraber ticaret gemileri Arap limanlarından gelmeye başlamıştır. Böylece bu gemilerden biriyle İslâm'ı tebliğ etmeye gelen bir Müslüman âlim Malaka'ya adım atmış ve tebliğleriyle kralın İslâmiyet'i kabul etmesine vesile olmuştur.¹⁰⁶ Ancak Paramesvara'nın İslâm'ı yaşlılığında kabul ettiği ve dolayısıyla ailesini ve berabesindeki devlet adamlarını İslâm'ı kabul etmeleri için ikna fırsatına sahip olmadığı söylenmiştir. Hükümdarlığının son döneminde Paramesvara, devlet işlerini nehrin ağzındaki şehre ve limana bakan Malaka tepesinde ikamet eden oğlu Megat İskender Şah'a (1414-1424) devretmiştir. Paramesvara, ailesi ve yardımcıları ile yabancı etkilerden izole edilmiş ve Hindu-Budist geleneklerine sadık olan Bertam'ın meyve bahçelerine ve çeltik tarlalarına yerleşirken, Megat İskender Şah sayısı artan Müslüman tüccarlar ve ziyaretçi gemilerle temasa geçme fırsatına sahip olmuştur.¹⁰⁷

Dolayısıyla, Pasai'den gelen Müslüman tüccarlar ve âlimler Malaka Kralını Müslüman olmaya ikna etmek için çok çalışmışlardır. Bununla, İslâm'ı yayma amacının yanı sıra Pasai ile Malaka arasında diplomatik bir ilişki kurulması da amaçlanmaktaydı.¹⁰⁸ Pires (ö. 1540), Megat İskender Şah'ın 72 yaşında iken Pasai Sultanlığı'ndan bir prensesle evlenmesiyle İslâm'ı tüm ailesi ve Malaka halkı ile birlikte kabul ettiğini ifade etmiştir. Megat İskender Şah Müslüman olduktan sonra sekiz yıl boyunca dört yanı Müslüman âlimlerle çevrili olarak yaşamış ve geride oğluna Müslüman bir krallık bırakmıştır.¹⁰⁹ Nitekim Ma Huan (ö. 1460), Malaka'yı ziyaret ettiğinde Megat İskender Şah döneminde hem kralın hem de halkın, İslâm yasalarını ciddi bir şekilde uygulamakta olduklarından ve oruç tuttuklarından bahsetmiştir.¹¹⁰

Kraliyet ailesi İslâm'ı kabule doğru yönelirken, sahip oldukları Hindu-Budist geçmişi geleneklerini tam manasıyla unutmamışlardır. Malaka Sultanları, memleketleri Palembang'in geleneklerine değer vermeye devam etmişlerdir. Nitekim Hindu-Budist geleneğindeki saray törenlerinin organizesi ay-

105 Meilink-Roelofs, *Asian Trade and European Influence*, 57.

106 De Meglio, "Arab Trade with Indonesia and the Malay Peninsula from the 8th to the 16th century", 119.

107 Wake, "Melaka in the Fifteenth Century", 142.

108 Wake, "Melaka in the Fifteenth Century", 144.

109 Pires, *The Suma Oriental*, 2/242.

110 Ma Huan, *Ying-Yai Sheng-Lan*, 110.

rıntularına kadar devam ettirilmiştir. Malaka'nın üçüncü kralı Seri Maharaca'nın ismi bile bir Hindu isminden alınmadır. Seri Maharaca İslâm'ı kabul ettikten sonra adını Muhammed Şah olarak değiştirmiştir.¹¹¹

Sultan Muhammed Şah (Seri Maharaca) döneminde (1424-1444) Malaka sahiline Cidde'den gelen bir gemi demir atmış, geminin önderi Seyyid Abdülaziz ve ekibi sahilde namaz kılmışlardır. Seri Maharaca filini sürerek yetkililer ve bakanların eşliğinde bu âlimi karşılamıştır. Namazdan sonra elçi olan âlim ve ekibi Seri Maharaca tarafından sarayda konuk edilmiş ve tebliğler ve silesiyle Seri Maharaca İslâm'ı kabul etmiştir. Aynı zamanda Bendahara (başvezir), diğer saray yetkilileri ve Malaka halkı da İslâm'ı benimsemiştir.¹¹²

3. Malay Toplumunda İslâm'ın Yerleşmesi

Malaka Sultanlığı'nın Sultan Muhammed Şah döneminde çıkarılan ve *Undang-Undang Melaka* (Malaka Yasası) olarak bilinen en önemli kanunu, Sultan Muzaffer Şah döneminde (1446-1456) daha güçlü şekilde uygulanmıştır.¹¹³ Bu kanun, Malay Yarımadası'nda Malaka Sultanlığı'nın kuruluşundan sonra ilk İslâm kanun metni olmuştur. Aslında *Undang-Undang Melaka*, İslâm öncesi dönemlerin mirasıdır ve örf yarasından oluşur. Dolayısıyla İslâm'ın gelişinden önce Malaylar'ın uyguladığı Hindu-Budist öğretilerinin etkileri vardır. Ancak Malaka Sultanlığı'nın İslâm'ı kabulü ve halk arasında İslâm'ın yayılması ile İslâm hukuku bu yasaya eklenmiş ve muamelat, ibadet, suç ve evlilik konuları örf hukukuna uyarlanmıştır. Bununla birlikte diğer bir yasa olan *Undang-Undang Laut Melaka* (Malaka Deniz Yasası) içinde İslâm hukukuna dayanan hükümler sadece namaz ve zinayı içerir. Geri kalanı ise örf yarası ve yerel yasalara dayanmaktaydı.¹¹⁴

Undang-Undang Melaka aracılığıyla İslâm'ın Malaka toplumunun yaşamı üzerindeki etkisini görebiliriz. *Undang-Undang Melaka*'daki aile, ibadet ve muâmelât yasaları büyük ölçüde İslâm hukukuna dayanıyordu. Ancak bununla birlikte cinayet gibi ciddi suçlarla ilgili yasalar, birtakım uyarlamalarla örf kanunlarına göre düzenlenmiştir. Bu durumda hâkim, cezanın nasıl uygulanacağını seçme yetkisine sahipti. *Undang-Undang Melaka*'da kısas yarası olmasına rağmen katilin kısas ile yargılanmadığı bazı durumlar vardı. Örneğin katil, gayri-müslim birini öldüren bir Müslümanisa kısas ile yargılanmazdı. Yine hür kimseler köle birini öldürdüklerinde kısas yapılmazdı.¹¹⁵ Bazı durumda hâkim, cezanın nasıl uygulanacağını seçme yetkisine sahipti.

111 Wake, "Melaka in the Fifteenth Century", 144.

112 *Sulâlatu's-Salâtin*, 100.

113 Khasnor Johan, "The Undang-Undang Melaka: Reflections on Malay Society in Fifteenth Century Malacca", *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society* (1999), 72/2, 131.

114 Richard Winstedt - P.E. De Josselin De Jong, "The Maritime Laws of Malacca", *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 29/3 (Ağustos 1956), 51-53.

115 *Undang-Undang Melaka*, 141.

Hadler, hırsızlık suçu, zina, dinden dönme, alkol kullanmak ve namazı terk etmek suçlarında da hâkim, İslâm hukuku veya örf kanunu uyarınca yaptırım uygulama arasında tercih yapma yetkisine sahipti. Hırsızlar için had cezası yerine alternatif ceza verilebilirdi.¹¹⁶ Ayrıca zina suçunda İslâm hukukuna aykırı olmasına rağmen bazı durumlarda fâile sadece hafif cezalar uygulanırdı. Örneğin, bir kadına tecavüz eden bir adam para cezası öder ve gerekirse kadınla evlenmek zorunda olurdu.¹¹⁷ Bazen toplumun yüksek statüdeki üyelerinin halktan ve sıradan kimselere göre daha az ceza aldığını *Undang-Undang Melaka* da görmekteyiz. Çünkü kanunlar egemen sınıf tarafından kendi lehlerine oluşturulmuş olup tebaanın her zaman itaatkâr olması bekleniyordu. Mesela, cinayet sultanın bilgisi dahilinde veya temsilcisi tarafından işlenmişse katil ölümle cezalandırılmıyordu. Yine kraliyet emrindeki bir adam birinin nikahlı karısıyla kaçarsa o adama ceza uygulanmıyordu. O koca adamı öldürürse ölümle veya ağır para cezasıyla cezalandırılırdı.¹¹⁸

Ayrıca *Undang-Undang Melaka*, İslâm hukukunun uygulanmasında yaşanan karışıklığı da göstermektedir. Örneğin, evlilik maddesinde bir evliliğin iptal edilebileceği koşullar listelenmiş¹¹⁹ olup burada belirtilen şartlar, İslâm hukukunun şartlarıyla karşılaştırıldığında eksiktir. Ayrıca bir kimsenin tanıklık yapacağı durumlar da İslâm hukukunda olduğundan daha azdır.¹²⁰

Bu karışıklık, Malaka toplumunun henüz İslâmi gelişmenin erken aşamalarında olması nedeniyle meydana gelmiş olabilir. İslâm, Malay Takımadaları'na ötekinin hakimiyeti veya herhangi bir zorlama neticesinde değil de serbest bir ortam ve barış içinde geldiğinden dolayı uygulamaların ve kuralların toplumda yerleşmesi ve tam bir Müslüman toplum oluşumu nispeten zaman almıştır. Böylece İslâm, Malaka Sultanlığı'nda Malaka merkezli yayılmasıyla süreç içinde gittikçe etkisini göstermiş, neticede toplum hayatında İslâm kanunları daha fazla hakim olmuştur.

4. Malaka Sultanlığı'nın Malay Yarımadası'nda İslâm'ın Yayılışındaki Rolü

1400-1511 yılları arasında Malay Yarımadası'nda hüküm süren Malaka Sultanlığı, başta Malaka olmak üzere Malay Yarımadası'nda İslâm'ın gelişmesinde ve yayılmasında önemli rol oynamıştır. Malaka şehrinin ve Sultanlığın

116 Liaw Yock Fang, *Undang-Undang Melaka dan Undang-Undang Laut Melaka*, 67.

117 *Undang-Undang Melaka*, 114.

118 Khasnor Johan, "The Undang-Undang Melaka: Reflections on Malay Society in Fifteenth Century Malacca", 133-134.

119 *Undang-Undang Melaka*, 131.

120 *Undang-Undang Melaka*, 130.

ilk kurucusu olan Paramesvara, hükümdarlığı döneminde (1390/1400-1414)¹²¹ hâlâ Hindu dinine bağlı olmasına rağmen Müslüman tüccarların işlerini yürütmelerine veya İslâm'ı tebliğ etmelerine mani olmamıştır. Çünkü Müslüman tüccarlar Malaka'nın ekonomisine çok katkıda bulunmaktaydılar. Paramesvara, tüccarların dinlerini uygulamalarına ve camiler inşa etmesine izin vermiş, sonuç olarak ömrünün son yıllarında kendisi de İslâm'ı kabul etmiştir.¹²²

Bununla beraber Malay Yarımadası'nda, Malaka halkının İslâm'ı kabulünde, iktidar sınıfının İslâm'a girmesi ve Sultan Muzaffer Şah (1446-1456) dönemindeki Müslüman siyasi gücün istikrara kavuşmasına kadar on yıllarca süren aşamalı bir süreç yaşanmıştır. Sultan Muzaffer Şah, topraklarını yarımada'nın batı kıyısı boyunca genişletmiş, doğu kıyısı eyaletlerinden Singapur Boğazı'nı kontrolü altına almış, aynı zamanda yarımada'daki ve Sumatra'daki komşu kralların da İslâm'a girmelerine vesile olmuştur. Pires (ö. 1540), Muzaffer Şah'ın Pahang, Kampar ve Indragiri krallarını mağlup edip onlara İslâm'ı kabul ettirdikten sonra Sultan unvanını aldığını ifade etmiştir.¹²³ Daha sonra Aden ve Hürmüz, Kambay ve Bengal hükümdarları ile tüccarlara mektuplar yazıp hediyeler göndererek onları Malaka'da iş kurmaya teşvik etmiştir.¹²⁴

Ayrıca Sultan Muzaffer Şah, evlilikler vasıtasıyla Malay Yarımadası'nda ve hatta takımadalarda İslâm'ın yayılmasına katkıda bulunmuştur. O, Bendahara (başvezir) Seri Amar Diraja'nın¹²⁵ kızı ile evlenmiş ve bu evlilikten Raca Abdullah adında bir oğlu olmuştur.¹²⁶ Pires (ö. 1540) Sultan Muzaffer Şah'ın erkek kardeşi Raca Putih'i de Kampar ve İnderagiri krallarının kızlarıyla evlendirdiğini bildirmektedir. Bu evlilikler vesilesiyle mezkûr krallar ve dolayısıyla onların halkları İslâm'ı benimsemişlerdir.¹²⁷

Sultan Muzaffer Şah'ın on yıl süren hükümdarlığı boyunca Dinding, Selangor, Muar, Singapur ve Bentan Malaka hakimiyeti altına alınmış, Pahang

121 Paramesvara'nın kuvvetle muhtemel 1400 yılında Malaka şehrini kurup aynı zamanda Malaka Krallığı'nın da kurucusu olarak yönetimin başına geçmesinden önce yanındaki taraftarları ile önce Java'ya bağlı Palembang ve ardından Singapur'da bir müddet hüküm sürmesini göz önünde bulundurarak onun hakimiyet yılları 1390-1414 şeklinde de kaydedilir. bk. Albuquerque, *The Commentaries* 3/73-74; Pires, *The Suma Oriental*, 2/231-232; Winstedt, "A History of Malaya", 39.

122 Meilink-Roelofs, *Asian Trade and European Influence*, 34. Ayrıca bk. Pires, *The Suma Oriental*, 2/241-242.

123 Wake, *Malacca and The Fifteenth Century*, 150.

124 Meilink-Roelofs, *Asian Trade and European Influence*, 35.

125 Bu isim bir unvan olup Malaka Sultanlığı'nda ikinci bendahara (başvezir) için kullanılan saygı unvanıdır.

126 *Sulâlatu's-Salâtin*, 120.

127 Pires, *The Suma Oriental*, 2/245.

da en sonunda Malaka Sultanlığı'nın hakimiyetini kabul etmek zorunda kalmıştır. Buna ilâve olarak baharat ve altına erişimi kontrol eden zengin Sumatra Krallığı'nın doğu sahilinde bulunan Inderagiri ve Kampar da Malaka'ya tâbi birer krallık olmuşlardır.¹²⁸ Bunun sonucunda İslâm, Malaka Sultanlığı'na mücavir krallık veya devletlerde de yayılmaya başlamıştır.

Malaka Sultanı Mansur Şah (1456-1477), oğlu Muhammed'i Pahang Kralı olarak atayınca Sultan Muhammed Pahang'daki ilk Müslüman hükümdar olmuş, İslâm'ın Malay Yarımadası'nda yayılmasında rol oynamıştır.¹²⁹ Nitekim Nakîb el-Attas, Kedah'ın 1474'te Malaka ve Pasai merkezli tebliğ faaliyetleriyle İslâm'ı benimsediğini belirtmiştir.¹³⁰ Malay Yarımadası'ndaki Terengganu'nun, Malaka'ya tâbi bir devlet haline gelmesinden sonra Sumatra üzerindeki Kampar, Indragiri ve Siak gibi küçük krallıklar da İslâm'ı resmi olarak kabul etmiştir.¹³¹

Sultan Mansur Şah, Malaka topraklarını genişletmek için Maharaca Permaisura tarafından yönetilen Siak'ı gönderdiği ordu ile fethetmiştir. Savaş sırasında kral ölünce oğlu Megat Kuda Sultan ile yüzleşmesi için Malaka'ya götürülmüştür. Sultan, amiralleri ödüllendirdikten sonra kızı Raca Mahadewi'yi Siak kralının oğlu Megat Kuda ile evlendirmiştir. Daha sonra Sultan İbrahim unvanını alan Megat Kuda, Siak Kralı olarak tahta çıkmıştır. Sultan buna ilave olarak güvendiği yöneticilerden Tun Jana Pakibul'u da Siak Veziri yapmıştır.¹³² Böylece Siak'ta İslâm ve Malaka Sultanlığı'nın hakimiyeti iyice perçinlenmiştir. Bu dönemde Malay Yarımadası'nda Malaka egemenliğine giren devletler şu şekilde sıralanabilir: Pahang, Sungai Ujung, Jeram, Langat Inderagiri, Palembang, Jambi, Lingga, Tungkal, Siantan, Brunei, Kampar ve Siak.¹³³

128 Andaya - Andaya, *A History of Malaysia*, 50. Ayrıca bk. Pires, *The Suma Oriental*, 2/244.

129 Hall, *History of Southeast Asia*, 229.

130 el-Attas, *Preliminary Statement*, 15.

131 Mohd Fadli Ghani, "Kesultanan Melaka: Perluasan Wilayah dan Pembinaan Empayar", *Berita Pas* (Erişim 28 Mayıs 2021).

132 *Sulâlatu's-Salâtin*, 195-196.

133 Buyong Adil, *The History of Malacca During the Period of the Malay Sultanate* (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1974), 38-39.

Harita 3. Malaka Sultanlığı tarafından fethedilen veya ona bağlı bölge ve devletler.¹³⁴

Ayrıca Sultan Mansur Şah döneminde Malaka, İslâm'ın Malay Takımadaları'nda yayılmasının da merkezi olmuştur. Sultan, Müslüman âlimlere dini meseleler hakkında soru sormak için Pasai'ye bir elçi bile göndermiştir.¹³⁵ Borneo'daki ilk Müslüman devlet olan Bruney, Malaka ile olan ticaret bağlantısı yoluyla İslâm'ı kabul etmiştir. İslâm, Malaka ile kuzey Cava limanları arasında kurulan çok yakın bağlantılar sayesinde Cava'nın kıyı bölgelerine de girmiştir.¹³⁶ Sultan Mansur Şah, Şah Indra Birma ve Kuci halkından olan eşi Kani Mernam'a karşı aldığı yenilgiyle ülkesinden kaçan Çampa (Champa) Kralı'nın oğlunun İslâmiyet'i kabulünde de önemli bir rol oynamıştır. Sultan Mansur Şah daha sonra Çampa kralı Şah Indra Birma'yı bakan olarak atamış ve ona ayrıcalıklar tanımıştır.¹³⁷

XV. yüzyıl boyunca Malaka'nın ticarî ve dini bir merkez olarak ünü, takımadalardaki diğer Müslüman Krallıklar için bir standart olarak kabul edilmiştir. Hepsinde de belirgin bir şekilde Malaka Malaylarına özgü olan Malaka'nın dili, edebiyatı, yönetim şekli, müziği, dansları, elbiseleri, oyunları, unvanları geniş ölçüde yayılmış ve taklit edilmiştir. Bununla birlikte diğer dinlerin uygulanması yasaklanmamıştır.

134 Berita Pas, *Jajahan Takluk Melaka* (Erişim 19 Mart 2021).

135 Winstedt, "A History of Malaya", 49.

136 Hall, *A History of the South-East Asia*, 229.

137 *Sulâlatu's-Salâtin*, 216.

Harita 4. Malaka, Malay Yarımadası ve Malay Takımadaları'nda İslâm'ın Yayılması¹³⁸

Pires (ö. 1540), Sultan Alâeddin Riâyet Şah'ın (1477-1488) her şeyden önce cami işlerine önem verdiğini ifade eder. Sultan, babası adına Mekke'ye giderek hac vazifesini gerçekleştirmek istemiş ancak buna ömrü yetmemiştir. Yine onun hükümdarlığı sırasında Pahang, Kampar ve Inderagiri kralları ile kendi ailesine İslâmiyet'i öğrettiği söylenmektedir.¹³⁹

Malay Yarımadası'nın kuzey kesiminde şimdiye kadar Patani olarak bilinen, o zamanlar ise Kota Mahligai adıyla anılan bir devlet bulunmaktaydı. Kralı, Raca Süleyman Şah adında bir Müslümandı. Siyam devleti bu devletin varlığından haberdar olunca kralın oğlu Cau Seri Bangsa bu devleti ele geçirmeyi planlamış ve birliklerini hazırlayıp Kota Mahligai'ye saldırmıştır. Cau Seri Bangsa, Kota Mahligai'de savaşı kazanırsa İslâm'a gireceğine söz vermiştir. Savaşı kazandıktan sonra Müslüman olan Cau Seri Bangsa, Malaka'ya bir elçi göndererek Malaka Sultanlığı'nın son kralı olan Sultan Mahmud Şah'dan (1488-1511) Patani kralı olarak onu tahta geçirmesini istemiştir. Bunun üzerine Sultan Mahmud Şah, Kadı Munawar'dan Cau Seri Bangsa'ya gönderile-

138 Google Image (Erişim 19 Mart 2021).

139 Pires, *The Suma Oriental*, 2/251.

cek bir mektup yazmasını emretmiştir. Cau Seri Bangsa'nın elçisi, Sultan tarafından verilen resmi bir törenle *nobat*¹⁴⁰ ve *bangsi*¹⁴¹ ile ve bir mektupla Patani'ye uğurlanmıştır. Böylece Cau Seri Bangsa, Malaka Sultanlığına tâbi Sultan Ahmed Şah unvanıyla Patani Krallığı tahtına çıkmıştır.¹⁴²

Malaka Sultanları'nın bu ve benzeri şekilde uyguladıkları siyasî faaliyet ve davranışları ile, Malaka Sultanlığı döneminde (1400-1511) İslâm'ın devlet içinde ve çevresinde hızla yayılması ve yerleşmesi sağlanmıştır. Ayrıca sultanların İslâm'a girişteki liderliği, İslâm'ın Malay Yarımadası'nda süratle yayılmasında önemli etkenlerden biri olmuştur.

Sonuç

Malaka (Melaka) Malay Yarımadası'nın güney batısında tropik iklimin yaşandığı bir yerleşim yeridir. Malaka şehri XIV. yüzyılın sonları veya XV. yüzyılın başları gibi (1390-1400) Paramesvara tarafından kuruldu. Malaka Sultanları ülkesi ve halkı üzerinde mutlak güce sahip tam otoriter bir monarşi sistemi uygulamışlardır.

Malaka, önce yerel halkın ilkel bir yerleşim yeri olarak ortaya çıkıp ardından -değinildiği gibi- Paramesvara ve Orang Laut (denizci) halkının burasını bir şehir haline getirmesiyle hızla büyüyen bir ticaret merkezi haline geldi. Malaka'nın bir ticaret merkezi olarak gelişmesiyle çoğu Müslüman olan Mısır (Kahire), Arabistan (Mekke), Yemen (Aden), İran (Fars, Hürmüz), Rum (Anadolu), Ermenistan, Hindistan ve Çin'e varıncaya kadar yabancı ülke tüccarları deniz yoluyla buraya akın ettiler.

Malaka'ya gelen yabancı Müslüman tüccar ve âlimler sayesinde İslâmiyet'in burada yayıldığı rahatlıkla söylenebilir. Başlangıçta Malaka ticaretinin gelişmesi de hedeflenerek Kral tarafından bu tüccar ve âlimler sıcak bir şekilde karşılanmıştır. Müslüman tüccarlara gösterilen kolaylıklar, âlimlerin Sultan sarayına davet edilip ağırlanması ve onlara özel dersler verdirilmesi gibi çabalar, Malaka şehri ve Malaka Sultanlığı topraklarında İslâmiyet'in süratle yayılmasını kolaylaştıran etkenler olmuştur. Bu yüzden Malaka sadece uluslararası bir ticaret merkezi değil, aynı zamanda bölgede İslâmiyet'in yayılma merkezi olarak da öne çıkmıştır.

Malaka Sultanları İslâm'ı kabul edince diğer yöneticiler ve Malaka halkı da İslâm'ı benimsemiştir. Bir müddet sonra ülkede çıkarılan ilk İslam kanun metinleri şeklinde vasıflanabilecek önemli kanun kitapları *Undang-Undang*

140 Nobat, Malaka sarayında evlilik, taç giyme, kalkış, doğum ve sultanın vefatı gibi resmi törenlerde kullanılan dokuz tür müzik aleti ile icra edilen resmi bando takımıdır. bk. Portal Rasmi Kerajaan Negeri Kedah, "Baju Sikap" (Erişim 21 Temmuz 2020); Abdülkerim Özaydın, "Nebet", *TDV İslam Ansiklopedisi* (Erişim 27 Mayıs 2021).

141 Bangsi: 1. Bambu veya piriç köklerinden yapılmış bir tür klarnet. 2. Harmonica, Armonika. bk. *Pusat Rujukan Persuratan Melayu*, "Bangsi" (Erişim 31 Aralık 2020).

142 *Sulâlatu's-Salâtin*, 319-321.

Melaka ve Undang-Undang Laut Melaka sayesinde İslam'ın Malaka toplumunun yaşamı üzerinde ne kadar önemli bir etki oluşturduğu görülmektedir.

Malaka Sultanları İslâm'ın yayılmasında büyük rol oynamışlardır. Sultanlar hâkimiyetleri altındaki toprakları genişlettikçe İslâm da Malay Yarımadası'nın daha geniş bölgelerine yayılmıştır. Onlar Malaka Sultanlığı'na gelen âlimlere büyük değer verip ülkelerinde İslâmî eğitim için ortam hazırlamışlardır. Hatta Pasai gibi çevre bölgelerde yaşayan âlimlerden İslami meselelerin açıklığa kavuşturulması ve İslami kuralların daha iyi uygulanması noktasında istifade etmişlerdir. Ayrıca çeşitli vesilelerle komşu bölge ve devletlere âlimler ve elçiler gönderip onların da İslâm'ı benimsemesi, öğrenmesi ve hayatlarına uygulamalarına yardımcı olmuşlardır. Yine komşu ülke ve bölge hükümdarları ile kız alıp-vermek yoluyla akrabalık bağları tesis ederek kısa zamanda onların da İslâm'ı benimsemelerini sağlamışlardır.

Özetle Malaka şehri, Malaka Sultanlığı döneminde gerek ülke yöneticileri ve halkın gerekse çevre bölgelerin İslâmlaşma'sında büyük bir rol oynayarak Malay Yarımadası'daki İslâm kültür ve medeniyetine önemli katkılarda bulunan bir İslâm şehri olmuştur.

Kaynakça

- Abd Jalil Borhan. "Islam di Nusantara". *Kolokium Islam Pahang 'Meraikan Ilmu'*. Malaysia Pahang: Panggung Tun Razak Muzium Sultan Abu Bakar Pekan. 2014. 1-20.
- Ahmad Jelani Hâlimi. *Sejarah dan Tamadun Bangsa Melayu*. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors, 2008.
- Ahmat Adam. *Antara Sejarah dan Mitos*. Selangor: SIRD, 2016.
- Alamy. *Map of Portuguese Colonial Dominions in India and Malay Archipelago 1498-1580*. Erişim 15 Mart 2021. <https://www.alamy.com/stock-photo-map-of-the-portuguese-colonial-dominions-in-india-and-the-malay-archipelago-80805864.html>
- Andaya, Barbara Watson - Andaya, Leonard Y. *A History of Malaysia*. London: Macmillan Education Ltd, 1982.
- Arkib Negara Malaysia. "Lembah Bujang". Erişim 21 Temmuz 2020. http://ofa.arkib.gov.my/ofa/digital/index?OfaSolr_page=1&pageSize=10
- Asip Suyadi. "Pancasila sebagai Paradigma Pembangunan Hukum". *Jurnal Surya Kencana Satu Dinamika Masalah Hukum dan Keadilan* 9/1 (2018), 1-18. <https://doi.org/10.32493/jdmhkdmdhk.v9i1.1173>
- Attas, Seyyid Muhammed Nakîb. *Preliminary Statement on A General Theory of the Islamization of the Malay-Indonesian Archipelago*. Kuala Lumpur: Ta'dib International, 1969.
- Attas, Syed Farid. "Notes on Various Theories Regarding the Islamization of The Malay Archipelago". *The Muslim World* 75/3-4 (1985), 162-175. <https://doi.org/10.1111/j.1478-1913.1985.tb02761.x>
- Ayng Utriza Yakın. "Hukum Pernikahan di Kesultanan Melaka Abad ke-15 dan ke-16". *Journal of Islamic Studies* 19/1 (Haziran 2015), 1-32. <http://10.20414/ujs.v19i1.1248>
- Berita Pas. *Jajahan Takluk Melaka*. Erişim 19 Mart 2021. <https://berita.pas.org.my/>

- Buyong Adil, Buyong Adil. *The History of Malacca During the Period of the Malay Sultanate*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 1974.
- Cartwright, Mark. "Kilwa". *Ancient History Encyclopedia*. Erişim 29 Mart 2019. <https://www.ancient.eu/Kilwa/>
- Chau, Ju Kua. *His Work on the Arab and Chinese Trade in the Twelfth and Thirteenth Century (Chu-fan-chi)*. trans. Friedrich Hirth - W. W. Rockhill. St Petersburg: Imperial Academy of Sciences, 1912.
- De Albuquerque, Alfonso. *The Commentaries of the Great Afonso Dalboquerque*. trans. Walter de Gray Birch. 3. Cilt. London: Hakluyt Society, 2010.
- De Meglio, Rita Rose. "Arab Trade with Indonesia and the Malay Peninsula from the 8th to the 16th Century". ed. D. S. Richards. *Islam and the Trade of Asia* (1970), 105-135.
- Eredia, Manuel Godinho. *Description of Malacca, Meridional India, and Cathay (1613)*. ed. J. V. Mills. 8/1-288. Singapur: Malayan Branch of the Royal Asiatic Society, 1931.
- Göksoy, İsmail Hakkı. "Malezya". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişim 31 Aralık 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/malezya>
- Göksoy, İsmail Hakkı. "Malaka", *TDV İslam Ansiklopedisi*. Erişim 27 Mayıs 2021. <https://islamansiklopedisi.org.tr/malaka>
- Google. *Google Image*. Erişim 19 Mart 2021. <https://ismaeropah.com/kota-melaka-kegemilangan-dan-kejatuhan/>
- Gorlinski, Virginia. "Moluccas". *Encyclopaedia Britannica*. Erişim 18 Temmuz 2020. <https://www.britannica.com/place/Moluccas>
- Gorlinski, Virginia. "Malay Archipelago". *Encyclopedia Britannica*. Erişim 19 Aralık 2020. <https://www.britannica.com/place/Malay-Archipelago>
- G. Vann, Michael. "When the World Came to Southeast Asia: Malacca and the Global Economy", *Asianstudies.org*. Erişim 27 Mayıs 2021. <https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/when-the-world-came-to-southeast-asia-malacca-and-the-global-economy/>
- Hall, D. G. E. *A History of South-East Asia*. London: Macmillan Education, 1981.
- Hasanuddin Yusof. *Teknologi Kesultanan Melaka*. Negeri Sembilan: Cintai Publication, 2017.
- Hassan Muarif Ambary. "Dinamika Sejarah dan Sosialisasi Islam di Asia Tenggara Abad 11 M – 17 M". *Kongres Nasional Sejarah 1996 Sub Tema Studi Komparatif dan Dinamika Regional*. 15-43. Jakarta: Departemen Pendidikan dan Kebudayaan RI, 1997.
- Hoyt, Sarnia Hayes. *Old Malacca*. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1993.
- İbn Hurdâzbih, Ebü'l-Kâsım Ubeydullâh b. Abdillâh b. Hurdâzbih. *Kitâbü'l-mesâlik ve'l-memâlik*. trans. S. Maqbul Ahmad. Hindistan: Indian Institute of Advanced Study in association with Rddhi, 1989.
- İsmail Awang. "Sejarah Masuknya al-Quran ke Kelantan". ed. Nik Mohammad Nik Salleh. 5/76-83. *Warisan Kelantan*. Kelantan: Perbadanan Muzium Negeri Kelantan, 1986.
- Jacq-Hergoualc'h, Michel. *The Malay Peninsula: Crossroads of the Maritime Silk Road*. trans. Victoria Hobson. Leiden: Brill, 2002.

- Khasnor Johan. "The Undang-Undang Melaka: Reflections on Malay Society in Fifteenth-Century Malacca". *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society* (1999), 72/2. 131-150. <http://www.jstor.org/stable/41493395>
- KNBS, Kenya National Bureau of Statistics. 2019 *Kenya Population and Housing Census* (Aralık 2019). <https://www.knbs.or.ke/?wpdmpromo=2019-kenya-population-and-housing-census-volume-ii-distribution-of-population-by-administrative-units#>
- Kulkarni, A. R. *Mediavel Daccan History*. Bombay: Popular Prakashan, 1996.
- Ku Muhammad Asmadı. *Dato' Syeikh Abdul Halim Othman (1910-1997M): Sejarah dan Sumbangan di Negeri Kedah Darul Aman*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya, Jabatan Sejarah dan Tamadun Islam, Akademi Pengajian Islam, Tesis Sarjana, 2012. <http://studentsrepo.um.edu.my/5200/>
- Lach, Donald F. *Asia in the Making of Europe*. Volume I. Chicago: University of Chicago Press, 1965.
- Liaw, Yock Fang. *Undang-Undang Melaka dan Undang-Undang Laut Melaka*. ed. Zainal Abidin Borhan. Kuala Lumpur: Yayasan Karyawan, 2016.
- Linehan, W. "Langkasuka The Island of Asoka". *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 21/1 (Nisan 1948), 119-123. www.jstor.org/stable/41560480
- Ma Huan. *Ying-yai Sheng-Lan: The Overall Survey of the Ocean Shore* (1433). trans. J. V. G. Mills. England: Cambridge University Press, 1970.
- Meilink-Roelofs, M.A.P. *Asian Trade and European Influence*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1962.
- Mes'ûdî, Ebü'l-Hasen Alî b. el-Hüseyn b. Alî el-Mes'ûdî el-Hüzeli. *Mürûcü'z-zeheb ve me'âdinü'l-cevher*. thk. Muhammad Muhyiddin Abdul Hamid. Mısır: Kitab al-Tahrir, 1964.
- Moeflich Abdullah. *Islam dan Transformasi Masyarakat*. Indonesia: Prenada Media, 2017.
- Mohd Fadli Ghani. "Kesultanan Melaka: Perluasan Wilayah dan Pembinaan Empayar", Berita Pas. Erişim 28 Mayıs 2021. <https://berita.pas.org.my/kesultanan-melaka-perluasan-wilayah-dan-pembinaan-empayar/>
- Muhammad Mustaqim Mohd Zarif. "Konvensyen Wasatiyyah: 1 Milenium Islam di Nusantara" *Universiti Sains Islam Malaysia (USIM), Nadi Dialog Malaysia (NADI) ve Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)*. (9-11 Haziran 2011), 1-19.
- Khaw Nasha Rodziadi. "Kedah Tua: Satu Cerakinan Sumber India". *Jurnal Arkeologi Malaysia* 30/2 (2017), 11-19.
- NAS, National Archive of Singapore. "Malayan Peninsula". Erişim 15 Mart 2021. <https://www.nas.gov.sg/>
- National University of Singapore Press (NUS Press). "Southeast Asia in The Ming Shilu". Erişim 10 Haziran 2019. <http://epress.nus.edu.sg/msl/reign/yong-le/year-1-month-10-day-13>
- Nik Hassan Shuhaimi. "The Terengganu Stone Inscription and Batu Aceh as Historical Sources for the Spread of Islam in Malaysia". *International Seminar on Islam in Malaysia* (Januari 2012), 1-14. https://www.researchgate.net/publication/305228145_the_terengganu_stone_inscription_and_batu_aceh_as_historical_sources_for_the_spread_of_islam_in_malaysia
- Nordin Hussin. *Trade and Society in The Straits of Melaka: Dutch Melaka and English Penang 1780-1830*. Singapur: Nias Press, 2007.

- "Kerajaan Samudera Pasai". *Pemerintah Aceh*. Erişim 27 Mayıs 2021. <https://acehprov.go.id/berita/kategori/jelajah/kerajaan-samudera-pasai>
- Pires, Tom. *The Suma Oriental of Tome Pires (1512-1515)*. trans. Armando Cortesao. New Delhi: Asian Educational Services, 1990.
- Portal Rasmi KeRacaan Negeri Kedah. "Baju Sikap". Erişim 21 Temmuz 2020. <https://www.kedah.gov.my/baju-sikap>
- Pusat Rujukan Persuratan Melayu*. Erişim 21 Temmuz 2020. <http://prpm.dbp.gov.my/cari1?keyword=bangsi>
- Ramerini, Marco. "Chaul a Portuguese Town in India". *Colonial Voyage*. Erişim 11 Haziran 2020. <https://www.colonialvoyage.com/portuguese-chaul/>
- Rusman Siregar. "Barus, Kota Islam Pertama di Indonesia". *Sindonews.com* Erişim 20 Ekim 2017. <https://daerah.sindonews.com/read/1249657/29/barus-kota-islam-pertama-di-indonesia-1508342903>
- Rusman Siregar. "Kesultanan Perlak, Kerajaan Islam Pertama di Indonesia". *Sindonews.com* Erişim 27 Mayıs 2021. <https://daerah.sindonews.com/berita/1374051/29/kesultanan-perlak-kerajaan-islam-pertama-di-indonesia>.
- Skinner, Allan Maclean. *Geography of The Malay Peninsula in Surrounding Countries*. Volume I. Singapore: Straits Branch of The Royal Asiatic Society, 1884.
- Symonds, Alfred Radford. *An Introduction to the Geography and History of India and The Countries Adjacent*. India: American Mission Press, 1843.
- Tâjir, Süleyman - Sîrâfi, Abu Zeyd. *el-ahbâru's-Sîn ve'l-Hind* (851). trans. S. Maqbul Ahmad. India: Indian Institute of Advanced Study in association with Rddhi-India, 1989.
- Teeuw, A. - Wyatt, D. K. *Hikayat Patani*. The Hague: Martinus Nijhoff, 1970.
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. "Peninsular Malaysia". *Encyclopaedia Britannica*. Erişim 20 Aralık 2020. <https://www.britannica.com/place/Peninsular-Malaysia>
- The Editors of Encyclopaedia Britannica. "Sumbawa". *Encyclopaedia Britannica*. Erişim 11 Haziran 2020. <https://www.britannica.com/place/Sumbawa>
- Valentijn, François. *Valentyn's Description on Malacca*. trans. Müller. Kuala Lumpur: Straits Branch of The Royal Asiatic Society, 1884.
- Wake, C. H. "Melaka in the Fifteenth Century: Malay Historical Traditions and the Politics of Islamization". *Melaka: The Transformation of a Malay Capital c. 1400-1980*. ed. Kernial Singh Sandhu and Paul Wheatly. 141-142. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1983.
- Walters, O. W. *The Fall of Srivijaya in Malay History*. Kuala Lumpur: Oxford University Press, 1975.
- Wheatley, Paul. *The Golden Khersonese*. Kuala Lumpur: University Malaya Press, 1966.
- Wilkinson, R. J. "The Malacca Sultanate". *Journal of the Straits Branch of the Royal Asiatic Society* 61 (Haziran 1912), 66-71. <https://www.mbras.org.my/article5.html>
- Williams, Monier. *A Sanscrit-English Dictionary*. Delhi: Motilal Banarsidass, 1999.
- Winstedt, Richard Olaf. *Malaya and Its History*. London: Hutchinson's University Library, 1933.
- Winstedt, Richard Olaf. "A History of Malaya". *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 13/1 (Mart 1935), 1-270. <https://www.jstor.org/stable/41559833>

- Winstedt, Richard Olaf - De Jong, P.E. De Josselin. "The Maritime Laws of Malacca". *Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society* 29/3 (Ağustos 1956), 22-59. <http://www.jstor.org/stable/41503096>
- Yâ'kûbî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Ebî Ya'kûb İshâk b. Ca'fer b. Vehb b. Vâzih el-Ya'kûbî. *Târîhu'l-Yâ'kûbî*. ed. Matthew S. Gordon. Leiden: Brill, 2018.
- Yule, Henry – Yule, Cordier. *The Travels of Marco Polo*. Vol II. New York: Dover Publications, 2012.

City of Malacca / The Sultanate of Malacca and its Role in the Islamization of the Malay Peninsula

(Extended Abstract)

Malacca is situated on the west coast of the Malay Peninsula (Peninsular Malaysia), was founded by a Palembang prince called Parameswara around the year 1400. Malacca city was reigned by Malacca Sultans starting from Parameswara (1390-1414), Megat Iskandar Shah (1414-1424), Sultan Muhammad Shah (1424-1444), Sultan Muzaffar Shah (1446-1456), Sultan Mansur Shah (1456-1477), Sultan Alauddin Riayat Shah (1477-1488) and Sultan Mahmud Shah (1488-1511) with his son Sultan Ahmad Shah. The reign of the Malacca Sultans was known as the "Malacca Sultanate" era that lasted more than 100 years.

Parameswara found the land after he was forced to leave firstly Palembang and then Singapore after he killed the ruler of Singapore. Parameswara later moved to Muar with his family and seamen followers, then moved to Bertam (Malacca). He then began to develop the area and became the first king of Malacca. During the reign of Malacca Sultans, Malacca has developed from a mere fishing village to an international trading center and entrepot which attracted traders from all over the world.

Malacca Straits is situated in the trading route between east and west that is protected from Monsoon wind. Thus, this strategic location of Malacca was able to attract foreign traders to dock their ships at Malacca port and running their business while waiting for the Monsoon season to end. On top of that, foreign rulers also started to pay attention to Malacca trading activities and sent their envoys. Muslim scholars were also sent by the rulers of the Muslim countries to teach Islam there. Hence, it is believed that the arrival of traders and scholars have played important roles in the spreading of Islam in Malacca during the Malacca Sultanate era.

Although the evidence on the first king of Malacca who embraced Islam was not clear, it was believed that Parameswara has become Muslim in his later years. His son Megat Iskandar Shah (1414-1424), however, engaged more with the traders which later make him embraced Islam. After he became a Muslim, his family and followers followed his footsteps which led to the spreading of Islam in Malacca society widely.

The development of Islamic teaching and culture has penetrated into Malacca society's life. During the reign of Sultan Muhammad Shah (1424-1444), *Undang-Undang Melaka* (Malacca Law) was introduced, and during the reign of Sultan Muzaffar Shah (1446-1456), the law was further improved to be enforced on society. There were articles in *Undang-Undang Melaka* that show the adaptation of Islamic teaching according to Islamic law (Shari'ah). For

example, the laws about crime, zina, marriage and etc. were included. Although the Islamic law was not fully enforced in *Undang-Undang Melaka* we can still see the influence of Islamic teaching in the life of Malacca society. On top of that, *Undang-Undang Laut Melaka* (Malacca Maritime Law) was also an important part of Malacca city. It helps the Sultans and the society to behave accordingly while running a business in Malacca and sailing to other lands.

In spite of the influence of traders and scholars in the spreading of Islam in Malacca, the Sultans also had played important roles in the development of Islam in the city and the surrounding countries. Although Parameswara was a Hindu during that time, he warmly welcomed the traders regardless of their religion. There were also foreign traders who married locals and settled in Malacca to run their business. Some of them were given land by the Sultan to build their settlement and mosque.

Besides that, during the reign of Sultan Muzaffar Shah (1446-1456), Malacca territory started to expand rapidly in order to strengthen his political power. When Sultan Muzaffar Shah succeeded in conquering various land, the rulers of these lands became a Muslim. On top of that, in order to spread the Islamic teaching and in a way to strengthen the power, Sultan was married to a princess from the surrounding countries. From this marriage, the rulers of these countries become Muslim, and the Islamic culture spread and developed in their ruled lands. Moreover, Sultan Alauddin Riayat Shah (1477-1488) himself spread the Islamic culture by teaching Islamic knowledge to the kings of the land he conquered. Malacca Sultan sent a messenger to the Muslim country Pasai Malay Archipelago to ask questions regarding Islamic issues that arose in Malacca society. This way, the Islamic teaching was rapidly spread in Malacca city itself and also to other Malay states.

In conclusion, we can say that during the reign of the Malacca Sultanate Islamic culture had nourished Malacca and the surrounding countries, especially in the Malay Archipelago during the 15th century. Malacca did not only rise as an international trading center but also a center for Islamic development. The arrival of Islam in Malacca has become a turning point for the penetration of Islamic teaching and culture into the Malay society in the Malay Peninsula.